

Redaktie-adres: Streekarchief Regio Eindhoven Kempenland
Rayondepot Oirschot
Postbus 144, 5688 ZJ Oirschot

Redaktie en informatie: H. Mijland en J. Suijkerbuijk
telefoon 04997 - 75245

Abonnementen, losse nummers:

Voor 1990 bedraagt de abonnementsprijs f 18, — per jaar, inclusief verzendkosten en administratie.

Deze kosten zijn te voldoen, na ontvangst van de acceptgiro, op postbanknummer 47.16.46 ten name van Streekarchief Regio Eindhoven Kempenland te Eindhoven, onder vermelding van "Campinia".

De prijs van losse nummers van de lopende jaargang bedraagt f 4,50.

Ook nummers van voorgaande jaargangen zijn bij de redaktie te bestellen tegen een daarvoor geldende vergoeding.

Indien opzegging van het abonnement niet schriftelijk is medegedeeld vóór 1 december van de lopende jaargang, wordt het abonnement automatisch verlengd.

Copyright: Streekarchief Regio Eindhoven Kempenland
Overname van artikelen of gedeelten daaruit dient U schriftelijk aan te vragen bij de redaktie.

Lay-out en drukwerk:
Maras Drukkerij, Middelbeers.

ISSN 0166-6959

Omslag: gedeelte uit de kaart Ducatus Brabantiae
van Jacob van Deventer, uit 1558.

CAMPINIA

driemaandelijkse uitgave van het
Streekarchief
Regio Eindhoven Kempenland

20e jaargang, nr. 77

april 1990

INHOUD

	blz.
I. De Heren van Oirschot van 1100 tot 1320 door J. Lijten	51
II. Genealogische gegevens Van Diepenbeek Bergeykse tak door P.F. van Diepenbeek	69
III. Huizen en hun bewoners te Oirschot van de zeventiende tot de twintigste eeuw 64. Huijs "Den Lievenheer", Beersweg 10 door C. Scholten	81
IV. Kempische curiosa 11 Bloedige bladzijden in de kerkerekening door J. Lijten	85
V. Archeologische verkenning van het laatmiddeleeuwse kerkgebouw te Wintelre door Jacq. F.C.M. Bijnen	87

I. DE HEREN VAN OIRSCHOT VAN 1100 TOT 1320

door J. Lijten

In 1977 schreef Drs. T. Klaversma een belangwekkend artikel over de heren van Vught en Oirschot in de twaalfde en dertiende eeuw. Jammer genoeg is dit doorwrochte en voor Campinia geknipte artikel verknipt en verspreid over acht afleveringen)) Dit lijkt me de oorzaak, dat deze publicatie van de eminence grise en autoriteit op het gebied van middeleeuwse Meierijse adel niet de respons heeft gekregen, die het verdiende. Wanneer wij hier hetzelfde onderwerp ter hand nemen, kunnen we slechts weinig aan het onderzoek van Drs. Klaversma toevoegen. Toch leek het verantwoord hetzelfde onderwerp opnieuw aan de orde te stellen, om mede door uitdrukkelijke plaatsing in de politieke context het belang van Klaversma's publicatie te benadrukken.

De politieke constellatie rond 1100

In 1106 verkreeg graaf Godfried I van Leuven de titel 'hertog van Lotharingen'. De door deze titel aangeduide functie was ooit belangrijk geweest, maar had op dat moment niet veel inhoud meer. Door Godfried en zijn opvolgers echter werd deze vrij loze titel met beleid gebruikt als een juridische hefboom om hun politieke bemoeienissen steeds verder uit te breiden, hetgeen zou leiden tot de vorming van het hertogdom Brabant. Deze vorming zou echter meer dan een eeuw in beslag nemen en bij dit langdurig proces was het overgrote deel van het huidige Noord-Brabant intensief betrokken.²⁾ De grootste moeilijkheid voor de hertog daarbij - gezien vanuit onze regio - was, de locale adel, die tot dan vrij zelfstandig was opgetreden, aan zich te onderwerpen of opzij te schuiven.

Het zal daartoe dienstig zijn, om eerst de politieke constellatie te achterhalen vóór het begin van de hertogelijke bemoeienis met onze regio en daarna te zien, hoe de hertog uiteindelijk deze constellatie naar zijn hand wist te zetten.

Om de bestuurlijke constellatie van onze regio rond 1100 te beschrijven beschikken we in feite slechts over één ongedateerd document, dat echter voldoende gegevens bevat, om het raamwerk van de bestuursorganisatie te schetsen.³⁾

Aartsbisschop Frederik 'van Keulen, van wie de oorkonde uitgaat, schetst zelf de aanleiding en het resultaat van zijn ingrijpen.

Abt Thiofried van Echternach had zich bij hem beklagd over de voogden van de Echternachse parochies, Waalre, Deurne en Diessen, die zich meer dan billijk was toeëigenden uit die kerkelijke inkomsten, terwijl ze nalatig waren in het

vervullen van hun functie. De aartsbisschop had daarom opdracht gegeven aan graaf Henrick, voogd van Taxandrië, om deze zaak te regelen.

Graaf Henrick riep dan in opdracht van de aartsbisschop de 21 schepenen bijeen, die met behulp van de vertegenwoordigers van de aartsbisschop een regeling troffen, waaraan later op gezag van de aartsbisschop nog iets werd toegevoegd. Als getuigen worden nog twee andere graven genoemd: graaf Gerard en graaf Dirk.

Het zal goed zijn enkele zaken op een rijtje te zetten.

De aartsbisschop van Keulen trad hier duidelijk op als wereldlijk landsheer. Deze was qualitate qua oppervoogd over alle kerkelijke instellingen in zijn gebied en zijn taak was het te zorgen, dat de voogden (d.i. wereldlijke helpers en beschermers van kerkelijke instellingen) hun taak juist uitvoerden en zich niet teveel toeëigenden. Taxandrië, waartoe Waalre, Deurne en Diessen behoorden, viel dus onder het wereldlijk gezag van de aartsbisschop van Keulen. Van enige delegatie van het landsheerlijk gezag over Taxandrië aan Gelre blijkt rond 1100 nog geen sprake.

Taxandrië was klaarblijkelijk verdeeld in drie graafschappen, ieder bestuurd door een graaf en zeven schepenen. Een van de drie graven was de voornaamste en had een zekere autoriteit over het geheel. De bijeenkomst van de drie graven met hun drie schepenenbanken, waar deze zaak geregeld werd, werd een 'generale placitum' 'algemene vergadering' genoemd. Zulk een vergadering werd blijkbaar rond 1200 nog gehouden nabij Woensele.⁴⁾

De naam Taxandrië raakte rond deze tijd in onbruik en werd vervangen door 'Eeninge der Kempen', een naam, die duidt op een eenheid, die bestaat uit meerdere gelijkwaardige delen en die globaal blijkt overeen te komen met de drie zuidelijke kwartieren van de latere Meierij. Opmerkenswaardig is, dat de drie plaatsen waarover kwestie was, elk in een ander der latere kwartieren lag.

De politieke constellatie rond 1250

In de anderhalve eeuw tussen 1100 en 1257 heeft de vorming van het hertogdom Brabant zich voltrokken en daarin de occupatie van Taxandrië - Eeninge der Kempen door de hertog. Voor de afronding van de occupatie ^{van} Taxandrië door de hertog zijn twee accoorden van belang, die gesloten werden tussen deze en Boudewijn van Vught, het ene in 1232 en het andere in 1257. Dat beide accoorden bewaard zijn in het cartularium van de rekenkamer, bewijst het belang, dat de hertogelijke kanselarij eraan hechtte.

Met het accoord d.d. 1232.05.01 was de occupatie van Taxandrië door de hertog in principe beslecht.⁵⁾ Het is zaak, de inhoud van dit accoord zo accuraat mogelijk te ontleden. Tot nog toe zag ik het accoord zelf nog nooit geciteerd maar alleen de kopregel van Camps, die niet alleen onvolledig is maar op een bepaald punt ook onjuist.

In het accoord, dat duidelijk is opgesteld door de hertogelijke kanselarij, worden meerdere zaken geregeld.

Het eerste object, waarover een afspraak wordt gemaakt, betreft een allodium tussen Molregrave en Maas, dus vermoedelijk noordelijk van Vught gelegen, dat Boudewijn aan de hertog opdraagt en als leen terugontvangt. Deze gronden zullen voorheen aan niemand hebben toebehoord en door Boudewijn of zijn voorouders nog niet zolang geleden in bezit zijn genomen.

Het tweede punt van accoord betreft 'villam quae vocatur Vucht' het dorp dat Vught genoemd wordt' met alles wat daarbij hoort behalve datgene wat van de graaf van Gelre in leen gehouden wordt. Uit de context zullen we moeten besluiten, dat het hier niet gaat over allodiale onroerende goederen maar over heerlijkheidsrechten, die aan het bezit van allodiale onroerende goederen waren verbonden. Men bedenke daarbij, dat bij de verkoop van Oirschot in 1320 de heerlijkheidsrechten nog beschreven worden als 'attinentia' d.i. zaken, die toebehooren aan bepaalde onroerende goederen.⁶⁾ Uit het vervolg zal blijken, dat Oirschot en Vught op dat moment nog een eenheid vormden. Bepaalde afspraken omtrent 'Vught' kunnen daarom uit de latere, beter bekende, situatie in Oirschot verduidelijkt worden. Wij menen daarom te moeten besluiten, dat in deze afspraak de heerlijkheidsrechten van 'Vught', dat in feite Vught en Oirschot omvat, gelijkelijk tussen de hertog en Boudewijn gedeeld worden, behalve dat onderdeel van het heerlijkheidsrecht, dat een leen is van de graaf van Gelre, en dat een eventuele uitbreiding van het heerlijkheidsrecht eveneens gelijkelijk gedeeld zal zijn.

De derde afspraak lijkt ons de voornaamste en betreft 'omnes jurisdictiones suas super Kempiniam', wat men slechts kan vertalen met 'al zijn jurisdicties (rechtsmacht) over Kempinia' en niet zoals Camps het weergeeft 'al zijn gerechten in Kempinia'. 'Gerechten' is al een ongelukkig woord, maar 'in Kempinia' staat er absoluut niet. Betreffende deze 'jurisdicties over Kempinia', 'quas pater suus et sui predecessores tenuerunt' die zijn vader en zijn voorgangers in bezit hadden', wordt afgesproken, dat Boudewijn ze 'solus obtinebit' (voor zich) alleen zal verkrijgen'. We zullen hieruit moeten concluderen, dat Boudewijn van de jurisdictie over Kempinia, die zijn vader en voorouders erfelijk hadden bezeten, afstand deed en ze niet-erfelijk, dus als ambtenaar, terugontving. Dit terugontvangen moest overigens nog na het sluiten van het accoord gebeuren. Er staat 'obtinebit' zal verkrijgen' en de hertogelijke ambtenaren wisten echt wel, wat

ze schreven. Juridisch gezien lijkt het veiliger de benoeming tot hertogelijk ambtenaar niet zelf in het accoord op te nemen maar enkel de belofte. De benoeming zal daarna door de hertog gedaan zijn en zo werd Boudewijn dus schout van Kempinia naast de schout van 's-Hertogenbosch. Het was niet te voorzien, dat deze situatie een succes zou worden, maar als het niet goed ging, kon de hertog hem, nu ambtenaar geworden, zonder meer afzetten, hetgeen dan ook vóór april 1246 gescheid zal zijn. Vóór die tijd zien we wel een schout van 's-Hertogenbosch optreden,⁷⁾ maar in april 1246 treedt Henrick van Herentals, die van te voren alleen als schout van 's-Hertogenbosch optrad,⁸⁾ plotseling op als 'scultetus domini ducis Brabantie in Buscoducis **et in Campinia'** schout van de heer hertog van Brabant in 's-Hertogenbosch **en in Campinia'** en wel in die functie optredend te Lieshout.⁹⁾ De hertog was toen blijkbaar heel vlot in het benoemen en ontslaan van zijn functionarissen, want d.d. 1246.04.25 was Henrick van Herentals al 'quondam scultetus in Buscoducis et in Campinia' vroeger schout in 's-Hertogenbosch en in Campinia'.¹⁰⁾

Vermoedelijk heeft het vanaf het begin in de bedoeling van de hertog gelegen om, zodra de gelegenheid gunstig was, het schoutsambt van 's-Hertogenbosch en dat van Campinia in één persoon te verenigen. Dit is zo gebeurd en gebleven, nadat Boudewijn van Vught eerst zijn erfelijke jurisdictie over Campinia had moeten verruilen tegen een ambtelijke en nadien uit die ambtelijke functie ontslagen was. Het lijkt ons niet zonder reden, dat in het accoord gesproken werd over jurisdictie over Campinia in het meervoud. Boudewijn zal immers de jurisdictie over een van de drie graafschappen gehad hebben en daarnaast, of liever daarboven, als eerste van de drie de hoogste jurisdictie over de drie graafschappen als 'Eninge'.

Het vierde onderdeel van het accoord brengt enig soulaas voor Boudewijn hoewel vermoedelijk niet zo'n groot. De personen, die in enig dienstverband met hem stonden en in een hertogelijke vrije plaats waren opgenomen, kreeg hij terug en de hertog zou ze niet in een van zijn vrije plaatsen opnemen, maar dat gold niet voor degenen die in Den Bosch verbleven en dat zullen de meesten geweest zijn. Dezen hadden de keuze, om daar te blijven of terug te keren. Hierbij werd bepaald, dat dit ook gold voor de personen, die in enig dienstverband stonden tot Boudewijn's broer Daniel, die tot hetzelfde allodium behoorden. Hieruit moeten we concluderen, dat Vught en Oirschot op dat moment één allodium vormden. Daarom zijn wij van mening, dat de deling van de allodiale heerlijkheidsrechten met de hertog ook voor Oirschot gold en dat die tweedeling gebaseerd is op dit accoord. Hoewel Vught en Oirschot in 1232 nog één allodium vormden, was er toch al een zekere deling. Sommige personen hadden een dienstverband met Boudewijn, andere met Daniel. Dit was een stap op weg naar een complete deling van het allodium, die geëffectueerd zal zijn vóór 1257, zodat in Oirschot de tweedeling kon blijven voortbestaan, toen Boudewijn gedwon-

gen werd om heel zijn heerlijkheidsrecht aan de hertog over te dragen. Er werd immers wel bepaald, dat door dit accoord alle ruzies tussen de hertog en Boudewijn waren bijgelegd, maar deze vrede heeft het met hangen en wurgen niet veel verder gebracht dan zijn zilveren jubileum.

Nadat hertog Hendrik I het accoord met Boudewijn gesloten had, heeft zijn zoon, Hendrik II, blijkbaar geen genoegen genomen met Boudewijn's ambtelijk functioneren en hem als schout van Campinia ontslagen. De kleinzoon, Hendrik III, heeft uiteindelijk de knoop doorgehakt en Boudewijn helemaal opzij geschoven, wat is vastgelegd in de akte d.d. 1257.08.10.¹¹⁾

De oorkonder is 'Balduinus olim dominus de Vucht' Boudewijn voorheen heer van Vught', maar de tekst is duidelijk geredigeerd door de hertogelijke notaris, die dan ook als laatste getuige wordt vermeld. Toch is het haastwerk geweest, want de tekst rammelt enigszins. Er wordt gesuggereerd, dat alle afgestane bezittingen tussen Molregrave en Maas lagen, terwijl toch de heerlijkheid Vught met al haar rechten werd overgedragen, die blijkens de akte d.d. 1232.05.01 niet daartussen lag. De overdracht van de heerlijkheid Vught staat wel niet met evenveel woorden vermeld maar is ingesloten in de betiteling 'voorheen heer van Vught' en in de enigszins warrige opsomming van allerlei zaken en rechten met nog een afzonderlijke vermelding van het afstaan van al zijn documenten. Ondanks de algemeenheid in de beschrijving van de afstand van alle allodiale en feodale bezittingen is het niet uitgesloten, dat Boudewijn nog enig onroerend goed behield. Zo blijken een eeuw later zijn afstammelingen nog in het bezit te zijn van de helft van de Oirschotse watermolen. Hij zal echter zeker niets hebben mogen behouden, waaraan enig bestuurlijk recht verbonden was. Het is immers duidelijk de bedoeling van de hertog, om hem van elke bestuurlijke invloed te beroven.

Zoals in 1232 zijn ook hier de getuigen enkel mannen van de hertog. In 1232 was dit niet zo verwonderlijk, omdat Boudewijn toen klaarblijkelijk in Brussel op het matje geroepen was. De afstand van Vught had plaats 'apud Buscum' 'bij Den Bosch'. Dat daar geen getuigen uit de omgeving aanwezig waren, duidt er wel op, dat de hertog erin geslaagd was Boudewijn te isoleren. Boudewijn voer een koers, die loodrecht op die van de hertog stond. Dit leidde ertoe, dat hij uiteindelijk midscheeps geramd en in de grond geboord werd. In het midden van de dertiende eeuw had de hertog de locale adel van de Meierij praktisch helemaal aan zich gebonden of uitgerangeerd.

De heren van Vught/Oirschot, graven van Taxandrië/Eninge der Kempen

De rechtsmacht, waarvan Boudewijn afstand moest doen, was door zijn voorouders erfelijk bezeten. Als hij rechtsmacht had over Kempenland en de Eninge

der Kempen, moet hij dus afstammen van graaf Henrick, voogd van Taxandrië, die wij als zodanig hebben zien optreden rond 1100. Deze graaf Henrick moet dan Henrick van Vught geweest zijn. Nu wordt door Klaversma geen Henrick genoemd als heer van Vught. Klaversma ging niet verder terug dan Rutger van Vught, die hij vermeld vond in een overigens valse oorkonde van 1105, waarbij de getuigen vermoedelijk zijn overgenomen uit echte oorkonden van dezelfde tijd. Nu is een bezwaar, dat de eerste oorkonde, die wij besproken hebben, waarin graaf Henrick optreedt, niet gedateerd is en aan de hand van de daarin voorkomende personen niet nauwkeuriger te dateren is dan tussen 1100.01.06 en 1110.04.03. De eerste datum hangt samen met het begin van het pontificaat van aartsbisschop Frederik.¹³⁾ Nu is het voor de hand liggend, dat de abt van Echternach juist in het begin van Frederik's pontificaat de zaak aanhangig heeft gemaakt, want ook in onze tijd van loeiende stofzuigers in de huizen en zelfs in de straten van Oirschot weten we nog bij traditie, dat nieuwe bezems schoon vegen. Overigens is het ook mogelijk, dat Rutger nog tijdens het leven van zijn vader als getuige optrad, hij wordt immers niet uitdrukkelijk als heer van Vught betiteld.

Tot meer zekerheid, dat graaf Henrick, voogd van Taxandrië, Henrick van Vught is, zou de vermelding van een heer Henrick van Vught een belangrijke bijdrage leveren. De meest aangewezen bron voor een dergelijke vermelding zou het jaargetijdenboek van het Oirschotse kapittel zijn, waarvan de oorspronkelijke tekst vóór 1400 is geschreven.¹⁴⁾ Bij het Oirschotse kapittel blijken inderdaad meerdere jaargetijden voor heren en vrouwen van Vught gefundeerd te zijn, maar het oudste is wel voor Willem heer van Vught, die vermoedelijk in het laatste kwart van de twaalfde eeuw is overleden. Mogelijk was vóór die tijd het funderen van een jaargetijde nog niet gebruikelijk. Wel wordt een jaargetijde vermeld voor een Henrick van Vught maar zonder de betiteling 'heer' en voor een heer Henrick van Vught, priester. Mogelijk zijn zij personen uit de familie van na 1257.¹⁵⁾ Toch wordt in het jaargetijdenboek een heer Henrick van Vught vermeld en zelfs verschillende malen. Als vergoeding voor meerdere jaargetijden wordt namelijk aangewezen een rente uit een cijns van heer Henrick van Vught. Een bepaalde cijns, die door de oorspronkelijke rechthebbende werd verkocht, werd dikwijls nog eeuwenlang naar hem genoemd zelfs als die cijns bij vererving was verdeeld en in het bezit van meerdere families of takken van een familie was terecht gekomen. De volgende jaargetijden werden bekostigd door een rente uit de cijns van heer Henrick van Vught: van Elisabeth dochter van Henrick van Audenhoven,¹⁶⁾ van Wilhelmus man van Cristina van Spoerdonc,¹⁷⁾ van kanunnik Godefridus van Audenhoven,¹⁸⁾ van Henrick zoon van Geertruyd,¹⁹⁾ van Nycholaus van der Vloet c.s.,²⁰⁾ van Gheyla,²¹⁾ van Aleydis van Beke,²²⁾ en van Walterus van der Teynden van Straten.²³⁾ De cijns zal dus vóór 1400 al heel oud zijn geweest, daar hij over zoveel families of takken van een familie is verdeeld. Wij kunnen dus veilig aannemen, dat hij teruggaat op heer

Henrick van Vught, die rond 1100 graaf en voogd van Taxandrië was en daarom lijkt het niet vermetel de geslachtslijst van de heren van Vught/Oirschot, voor zover ons bekend, met hem te laten beginnen.

Van de twaalfde-eeuwse heren van Vught/Oirschot weten we bitter weinig. Klaversma heeft met ingenieus speurwerk de volgende vermoedelijke namen en jaartallen achterhaald: Rutger van Vught ca. 1105, Burchard van Vught ca. 1134 en Willem van Vught ca. 1173.²⁴⁾ Rond 1195 ontmoeten we dan Daniel van Vught als getuige bij het verlenen van het oudste Bossche recht.²⁵⁾ Hij is vermoedelijk niet oud geworden, want we ontmoeten hem niet meer in oorkonden, terwijl zijn zoon Boudewijn optreedt in 1219 onder supervisie van zijn moeder.²⁶⁾ Klaversma beschouwt dit als het eerste oorkondelijke optreden van Boudewijn. Toch menen we, dat hij drie jaar daarvoor al in een oorkonde genoemd wordt, zij het dan enkel met zijn voorletter. In 1216 verkoopt de Oirschotse kanunnik Apollonius een cijns van 8 penningen Keuls en het vierdedeel van de tiende van Casteren aan Postel. In de oorkonde wordt vastgelegd, dat de verkoop is geschied in tegenwoordigheid van de voogden 'B en D'.²⁷⁾ Hiermee zullen bedoeld zijn de gebroeders Boudewijn en Daniel, die als heren van (Vught en) Oirschot de aangewezen personen waren om voogd van de Oirschotse kerk te zijn. Het is immers duidelijk, dat in 1232, zoals we zagen, de heerlijkheid Vught/Oirschot nog één allodium was, maar dat de beide heren, Boudewijn en Daniel, reeds enige zelfstandigheid hadden, aangezien ieder eigen 'mannen' had.

Wij vermoeden de volgende situatie. Boudewijn zal geboren zijn rond 1200. Hij had behalve broer Daniel zeker nog één zuster, Matilde, maar mogelijk nog een tweede.²⁸⁾ Mogelijk is Daniel geboren na de dood van zijn vader. Dit zou een verklaring zijn, dat hij de naam van zijn vader kreeg, terwijl het tot dan toe in de familie niet gebruikelijk was, dat een zoon de naam van zijn vader of grootvader kreeg. Het zal van het begin af de bedoeling van moeder Agnes geweest zijn, dat de heerlijkheid tussen de twee zoons gedeeld zou worden maar voorlopig één blijven. In 1216 zullen beide jonge heren nog minderjarig geweest zijn. Hun beider aanwezigheid wordt wel vermeld, maar er is geen sprake van hun instemming en evenmin worden zij onder de getuigen vermeld. In 1219 was Boudewijn wel meerderjarig (boven 17 jaar) en dus heer van Vught en trad hij op in het bijzijn van zijn moeder, toen de kerk van Oirschot, in feite het kapittel, haar instemming betuigde met de regeling van een geschil betreffende grond onder Bladel, die aan Oirschot leenroerig was.²⁹⁾

In 1222 was ook Daniel meerderjarig en trad hij op als getuige bij de overdracht van een rente door Dirk van Aldengoor aan Postel³⁰⁾ zoals ook weer in 1224 bij de overdracht van een rente aan Postel door Dirk van Altena.³¹⁾ Uit dit optreden van Daniel in zaken, die Bladel en Mierde betroffen, bleek al, dat hem Oirschot en aanhorigheden was toegewezen zoals aan Boudewijn Vught.³²⁾

De beide gebroeders komen daarna oorkondelijk nog voor in de akte d.d. 1232.05.01 en Boudewijn alleen in de akte d.d. 1257.08.10, welke oorkonden wij uitvoerig besproken hebben.

Wij zullen nu eerst onze aandacht richten op Daniel van Vught en zijn nazaten, die heren van Oirschot waren tot 1320, om daarna de afstammelingen van Boudewijn te traceren.

De heren van Oirschot van 1232 tot 1320

In 1232 vormde Oirschot met Vught nog één allodium maar Daniel voerde een afzonderlijk bewind. Als onze zienswijze juist is, dat de deling van de heerlijkheidsrechten van Vught tussen de hertog en Boudewijn in 1232 ook voor Oirschot gold, lag het geheel in de hertogelijke politieke lijn om een volledige scheiding tussen Vught en Oirschot te bevorderen. Het zou alleen maar lastig voor hem zijn, om én in Vught én in Oirschot telkens met twee collega-halfheren te maken te hebben. Wij kunnen er daarom van uitgaan, dat of in 1232 of kort daarna een volledige scheiding tussen Vught en Oirschot heeft plaatsgevonden. Bovendien zal Daniel iets gemakkelijker hanteerbaar zijn geweest voor de hertog; hij was niet alleen jonger maar had ook geen grafelijke pretenties. Zo had de hertog Oirschot vrij vast in handen en had hij alleen nog af te rekenen met de persoon van Boudewijn, hetgeen in 1257 zijn beslag kreeg.

Klaversma meent, dat Daniel niet oud geworden is en misschien te jong gestorven, om tijdig voorzieningen te kunnen treffen voor zijn zieleheil, daar er voor hem geen jaargetijde is gefundeerd bij het Oirschotse kapittel.³³⁾ Dit is wel gebeurd voor zijn zoon Wouter, in het jaargetijdenboek vermeld als 'Walterus filius domini Danielis de Vuchte'.³⁴⁾ Klaversma meent, dat dit jaargetijde gefundeerd is kort na 1250 en dat Wouter toen een volwassen man was.³⁵⁾ Dit laatste is niet onmogelijk maar lijkt toch wel onwaarschijnlijk, aangezien Daniel vermoedelijk enkele jaren na 1200 geboren is. Bovendien raken we in moeilijkheden met de volgende generatie. Volgens de zienswijze van Klaversma is Deneken van Oirschot een zoon van deze Wouter. Nu trad Deneken van Oirschot in 1278 reeds op met zonen uit twee huwelijken.³⁶⁾ Om voor schepenen een verklaring af te leggen moet de zoon uit het tweede huwelijk dan wel niet meerderjarig zijn maar toch wel ongeveer twaalf jaar. Zowel Daniel van Vught als zijn zoon Wouter als zijn kleinzoon Deneken van Oirschot zouden dan maar ongeveer twintig jaar ouder zijn dan hun respectievelijke oudste zoon. Dit lijkt toch wel zeer onwaarschijnlijk.

Er is nog een ander argument tegen de zienswijze van Klaversma. In het jaargetijdenboek staat genoteerd: 'Wouter zoon van heer Daniel van Vught'. Dit suggereert, dat Wouter vrij jong is en dat zijn vader nog leeft, ander., had men zeker

geschreven: 'zoon van **wijlen** heer Daniel'. Overigens wordt in het jaargetijdenboek bij de aantekeningen over de familie van Vught (helaas) nergens de vadersnaam vermeld behalve bij Wouter, ook niet bij de vrouwelijke leden van de familie.³⁷⁾ Wij dachten hieruit te mogen concluderen, dat Wouter bij zijn overlijden nog bij zijn vader thuis was.

Naar onze zienswijze is Deneken van Oirschot de zoon van Daniel van Vught en wel de oudste zoon. Immers wanneer een jonger lid van een heerlijk geslacht bij zijn huwelijk al een eigen heerlijkheid kreeg, ging hij een duidelijke eigen tak vormen, hetgeen zeer dikwijls benadrukt werd door de oudste zoon de voor naam van de nieuwe stamvader te geven.

Wanneer we ervan uitgaan, dat Daniel van Vught ca. 1203 geboren werd en een generatieverschil tussen vader en zoon aanhouden van ca. 30 jaar (wat ongeveer het gemiddelde was en nog is) zal Deneken van Oirschot geboren zijn ca. 1233 en was hij in 1278 ca. 45 jaar, een leeftijd, waarop hij uit een tweede huwelijk na jong overlijden van zijn eerste vrouw een zoon van 12 jaar kon hebben. Daar hij gestorven is rond 1303, is hij dan 70 jaar geworden, voor die tijd inderdaad een hoge ouderdom maar oorkondelijk volkomen traceerbaar.

Naar aanleiding hiervan hebben we nog eens overwogen, wie bedoeld kan zijn met 'Waltherus de Hosterroth', die vermeld wordt als getuige bij de overdracht van het patronaatsrecht en twee delen van de tiende van Oerle aan Postel in de kerk van Hilvarenbeek d.d. 1250.05.10.³⁸⁾ Hij is vermeld als clericus, maar staat in de lijst van getuigen onmiddellijk na de kapitteldeken van Sint Maarten te Luik en vóór de priester-schoolrector van Hilvarenbeek. Met Hosterroth is praktisch zeker een plaatsnaam bedoeld en gezien de tamelijk slordige schrijfwijze van de landdeken van Hilvarenbeek rijst nu het vermoeden, dat hier bedoeld is Wouter van Oirschot, die dan op zeer jonge leeftijd clericus was, vermoedelijk in afwachting van een kanunniksprebende, en als zoon van de heer van Oirschot gevoegelijk vóór een priester genoemd kon worden. Indien hij kort daarna overleden is, wordt zowel deze vermelding als die in het Oirschotse jaargetijdenboek heel begrijpelijk.

Daniel van Oirschot, in de wandeling Deneken, komt in de oorkonden voor vanaf 1278 tot 1303, de meeste keren als getuige in Kleefse oorkonden.³⁹⁾ Klaversma leidt daaruit af, dat hij 'herhaaldelijk in het Kleefse gebied vertoefde, misschien er zelfs woonde'. Dit laatste lijkt ons zelfs heel waarschijnlijk, al heeft hij ook intensieve contacten gehad met Oirschot zoals blijkt uit zijn bemoeienissen naast de hertog met het Oirschotse kapittel⁴⁰⁾ en zijn koop van een gemeent van de hertog met gedeeltelijke doorverkoop aan Tongerlo.⁴¹⁾ Daaruit wordt tevens duidelijk, dat zijn verhouding met de hertog in de laatste jaren van zijn leven redelijk vriendschappelijk was. Hij zal toen dan ook wat meer in de Oirschotse contreien verschenen zijn. Hij was d.d. 1301.05.20 zelfs getuige bij de

overdracht van grond onder Udenhout aan de abdij van Tongerlo⁴²⁾ en fundeerde een jaargetijde in Oirschot.⁴³⁾ Hij zal omstreeks 1303 overleden zijn.⁴⁴⁾

Zijn zoon Wouter volgde hem op als heer van Oirschot, maar zal mogelijk ook in de omgeving van Kleef gewoond hebben, waar Klaversma hem signaleerde van 1317 tot 1323.⁴⁵⁾ In Oirschot is hij ons praktisch alleen bekend door de verkoop van Oirschot aan Rogier van Leefdaal in 1320, klaarblijkelijk gedwongen door politieke en financiële perikelen.⁴⁶⁾ Evenals zijn halfbroer Eberhard uit het tweede huwelijk van Deneken met Margareta van Kleef fungeerde hij in dienst van het Kleefse gravenhuis.⁴⁷⁾ Of behalve deze twee nog meer zonen of dochters begrepen waren onder de 'Deenkenskinderen', die in 1311 als bezitters van de westelijke gemeynt van Oirschot werden genoemd, is ons niet bekend.⁴⁸⁾

Zo kwam er in 1320 een einde aan de relatie van Oirschot tot zijn oudst-bekende heerlijke geslacht, dat wat de Oirschotse tak betreft nog voortleefde in het land van Kleef.

Wij zullen nog even onze aandacht richten op de lotgevallen van de Vughtse tak.

De nazaten van Boudewijn van Vught

Klaversma vermoedt, dat het huwelijk van Boudewijn van Vught en Margareta kinderloos was.⁴⁹⁾ Wij menen echter een aanwijzing gevonden te hebben, dat een eeuw na zijn debacle nog afstammelingen van hem nawijsbaar zijn. In 1362 immers blijkt een Herman zoon van wijlen Dirk van Vught eigenaar te zijn van de helft van de Spoorдонkse watermolen.⁵⁰⁾ Dit bezit lijkt alleen redelijk verklaarbaar doordat bij de deling tussen Vught en Oirschot deze helft van de Spoorдонkse molen aan de hoofdtak van de familie is gebleven en daar vererfd.

Voor de toenmalige heer van Oirschot, Jan II van Petershem, was het natuurlijk zaak, om die helft van de watermolen weer in handen te krijgen. Herman van Vught had op dat moment blijkbaar geld nodig en ofschoon Jan II van Petershem op dat moment zelf krap bij kas zat, kon hij deze gelegenheid niet laten passeren en kocht uit die helft een jaarrente van 7 pond, waardoor hij er een sterke claim op legde.⁵¹⁾ Van de uiteindelijke terugkoop vonden we geen document, maar naderhand blijkt de Spoorдонkse molen in zijn geheel eigendom te zijn van de Oirschotse heren.

Herman van Vught was molenaar, een beroep, dat voor de hand liggend was, wanneer iemand van adellijke afkomst een burgerberoep ging uitoefenen. De meeste heren in onze streken waren immers in het bezit van een of meerdere molens, die ook veelal vlak bij hun woning lagen, zodat het bedrijf hun goed bekend was. Molenaar was toen en nog vele eeuwen later een aanzienlijk beroep, zeker als de molenaar ook nog eigenaar van de molen was.

Wij zullen trachten een mogelijke lijn te vinden van Boudewijn van Vught in 1257 naar Herman van Vught in 1362. Herman wordt in 1362 'zoon van wijlen Dirck' genoemd 'filius quondam Theoderici de Vucht'. Uitgaande van een generatieverschil van ca. 30 jaar, kunnen we dus stellen, dat Dirck van Vught ca. 1332 in de fleur van zijn leven was. Tussen Dirck en Boudewijn zouden dan normaal gesproken nog twee generaties moeten staan. Wij zullen daarom nagaan, of er in de schaarse documenten rond 1300 vermeldingen te vinden zijn van twee tussengeneraties van Vught, hopelijk met aanwijzingen voor enig bezit in 'Campinia' of activiteiten op molengebied.

We worden op onze wenken bediend. In 1268 immers vinden we een Luppertus van Vught, die geheel aan onze verwachtingen voldoet.⁵²⁾ In een akte d.d. 1268.07.27 draagt Luppertus met zijn vrouw Wendelmodis zijn hoeve 'ten Putte' in Gestel bij Eindhoven over aan Postel tegen een lijfrente van 12 mud rogge en 3 mud gerst. Nu is het bedingen van een lijfrente, die ons hier aan de hoge kant lijkt, gebruikelijk bij echtparen zonder kinderen. Er kan echter ook een andere reden zijn. Mogelijk voelden Luppertus en zijn vrouw zich niet zo gezond en bedongen ze deze hoge lijfrente met een veilig gevoel bij een klooster, om hun verzorging meer zeker te stellen. Overigens zullen zij slechts een gedeelte van hun bezit op deze wijze belegd hebben. Wij dachten aan deze mogelijkheid, omdat zowel Luppertus als Wendelmodis negen jaar later overleden blijken te zijn.⁵³⁾ Als Luppertus, zoals wij denken, een zoon was van Boudewijn, die rond 1200 geboren was, zal hij rond 1230 geboren zijn en is hij dus jong overleden. Uit de akte d.d. 1277.05.06 blijkt, dat Luppertus eerst overleden is en Wendelmodis daarna. De handeling gaat immers uit van de 'verf heredes Wendelmodis relicte Lupperti de Vught' de echte erfgenamen van Wendelmodis weduwe van Luppertus van Vught'. Deze erfgenamen dragen al hun rechten op een huis met schuur en grond in Hilvarenbeek over aan Jacob, bloedverwant (de dorsale aantekening vermeldt: neef) van Luppertus. De enigszins vage aanduiding 'de echte erfgenamen' lijkt ons verklaarbaar, doordat de kinderen van Luppertus en Wendelmodis nog minderjarig waren en de voogden van hen deze rechtshandeling verrichtten, omdat er contant geld nodig was. Wij vermoeden, dat deze kinderen - mogelijk met andere - waren Jan, Henrick en Wendelmodis.

Jan van Vught is ons bekend uit een akte d.d. 1296.09.16, waarin hij met Henrick van Megen verlof krijgt van de hertog, om een windmolen te bouwen aan de Vughterdijk bij 's-Hertogenbosch.⁵⁴⁾ Deze twee compagnons bezaten reeds een molen in de Vughterstraat en een aan de Vughterdijk, toen ze deze tweede molen aan de Vughterdijk gingen bouwen, zoals blijkt uit een akte d.d. 1297.01.26 van een schuldbekentenis van een jaarrente van 8 pond Leuvens aan Beatrix weduwe van Gerlach.⁵⁵⁾ In deze akte worden zij 'pistores''bakkers' genoemd. Zij waren dus kennelijk ondernemers op een relatief grote schaal, zodat het niet verwonderlijk is, dat de Bosschenaren 'Joannem de Vucht, pistorem''Jan van

Vught, bakker' ook mede garant stelden voor de boete, die zij na de opstand in Den Bosch beloofden te betalen aan de hertog bij akte d.d. 1306.02.10.⁵⁶⁾

Henrick, die naar wij veronderstellen een broer was van Jan en de tweede zoon van Luppertus, is slechts bekend doordat hij genoemd wordt als de vader van Marcellius van Vught, clericus en notaris, van wie twee notariële instrumenten bewaard zijn d.d. 1344.09.29 en 1348.02.08.⁵⁷⁾ Van Henrick en zijn zoon Marcellius is verder niets bekend, zodat hun rol in dit verhaal is uitgespeeld. Ook Weyndelmodis genaamd van Vught is slechts bekend doordat zij d.d. 1315.09.11 onroerend bezit te Vught schonk aan de tafel van de H. Geest te 's-Hertogenbosch.⁵⁸⁾

Jan van Vught, die wij in het vervolg ter onderscheiding van zijn zoon en kleinzoon met dezelfde naam Jan I zullen noemen, had naar onze zienswijze - mogelijk naast meerdere kinderen - twee zonen, van wie Dirck de oudste was. Deze Dirck is ons alleen bekend uit de akte d.d. 1362.01.05 als - dan overleden - vader van Herman. Wanneer hij als oudste zoon het bedrijf van zijn vader heeft overgenomen, is dat niet zo vreemd. Zijn jongere broer Jan II is ons des te beter bekend en bijna veertig jaar oorkondelijk nawijsbaar. De eerste vermelding van hem is d.d. 1319.03.07, wanneer Jan Janszoon van Vught, bode, van de tafel van de H. Geest een kamer met grond aan het Hinthamereinde verkrijgt tegen een jaarcijns van 27 schellingen.⁵⁹⁾ Hij was toen reeds in stadsdienst en is dit vermoedelijk heel zijn leven gebleven. Zes jaar later zien we hem nog in dezelfde functie, die intussen een soort naam geworden is, zoals we dat in Oirschot tot op de dag van heden nog kennen, als d.d. 1325.09.09 Jan de Bode erkent een jaarcijns van 20 pond oude groten schuldig te zijn aan de tafel van de H. Geest uit een huis en erf aan de Orthenstraat naast de stenen binnenpoort.⁶⁰⁾

Later zal blijken, dat hij zijn huis aan het Hinthamereinde vermoedelijk heeft aangehouden, want d.d. 1330.04.07 wordt Jan van Vught, intussen van functie veranderd en nachtwaker genoemd, vermeld als belendend perceel aan het Hinthamereinde.⁶¹⁾ Weer later is hij vorster geworden, want in die kwaliteit maakte hij zijn testament d.d. 1355.04.27.⁶²⁾ Daarbij vermaakte hij zijn huis in de Hinthamerstraat aan zijn zoon Petrus, aan wie hij 80 pond schuldig was, op voorwaarde, dat zijn vrouw er het vruchtgebruik van zou hebben. Jan II is echter niet direct gestorven. Hij leefde nog twee jaar later, toen zijn andere zoon, Jan III, d.d. 1357.06.17 afstand deed van zijn aanspraken op het huis in de Hinthamerstraat ten bate van zijn broer Petrus op voorwaarde, dat deze hem na de dood van hun vader een erfcijns van 40 schellingen zou betalen.⁶³⁾ Gezien het geheel dachten wij, dat Petrus de oudste van de twee was.

Deze Petrus maakte reeds d.d. 1361.08.08 zijn testament, waaruit blijkt, dat hij handschoenmaker was en nog een aandeel had in de goederen van wijlen Henrick van Bladel, volgens Kappelhof vermoedelijk onder Bladel gelegen.⁶⁴⁾ Dit

zou een nieuwe aanwijzing zijn, dat wij hier te maken hebben met nazaten van Boudewijn.

Jan III is mogelijk bedoeld met 'Jan zoon van Truda van Vught', die d.d. 1365.10.11 kleermaker was in 's-Hertogenbosch en ten overstaan van schepenen aldaar een erfpacht van 5 mud rogge en 4 kapoenen kocht van ridder Rutgher van Ouden uit de Speelmansbrake onder Nuenen.⁶⁵⁾

Van de familie van Vught vonden we nog vermeld Philippus van Vught van 1330 tot 1348, die kleermaker was en woonde in de buurt van de Hinthamerstraat,⁶⁶⁾ en Heyla van Vught, die vermeld wordt in 1342.⁶⁷⁾ Zij kunnen kinderen zijn van Jan I of van Henrick. Om de stamboom niet te ingewikkeld te maken, hebben wij hun namen daarin niet vermeld.

Slotbeschouwing

De occupatie van de latere Meierij door de hertogen van Lotharingen, later Brabant, speelde zich vooral af op het terrein van de onderwerping van de locale adel aan de hertog. De leden van die adel, die zich loyaal opstelden tegenover de hertog, waren de aangewezen personen voor een ambtelijke functie in zijn dienst. De hertog heeft dit met Boudewijn van Vught, die de hoogste jurisdictie had over de Eninge der Kempen, geprobeerd, maar dat werd geen succes, zodat Boudewijn uiteindelijk niet alleen die hoogste jurisdictie kwijtraakte maar ook zijn heerlijke rechten in Vught moest afstaan en zijn nazaten degradeerden tot leden van het Bossche stadspatriciaat. Doordat intussen de scheiding tussen Vught en Oirschot was geëffectueerd, ontkwam Boudewijn's jongere broer Daniel aan dit onmiddellijke totale debacle, maar ook deze Oirschotse tak heeft het uiteindelijk niet kunnen vinden met de Brabantse hertogen en degradeerde na de verkoop van Oirschot aan Rogier van Leefdaal tot ministeriales van de graven van Kleef.

Wanneer we aan het eind van dit onderzoek nog eens terugkijken naar de akte van rond 1100, waarin het organisatie-raamwerk van Taxandrië in die tijd naar voren kwam, en ons afvragen, wie die twee andere graven waren met de namen Dirck en Gerard, kunnen we niet onttrekken aan de indruk, dat Dirck de heer was van Herlaer/Hilvarenbeek en Gerard de heer van Rode. In de familie van de heren van Rode kwam ook in latere tijd de naam Gerard voor. De heren van Herlaer droegen overwegend de voornaam Dirck, o.a. van 1167 tot 1305.⁶⁸⁾ De heerlijkheid Herlaer/Hilk arenbeek was één leen van de Bisschop van Luik, zoals Vught/Oirschot één allodium was. De eenheid Herlaer/Hilvarenbeek werd pas verbroken in 1328/29, toen Gerard van Horne uit de ene feodale heerlijkheid Herlaer/Hilvarenbeek de heerlijkheid Hilvarenbeek/Diessen verkocht aan Rogier van Leefdaal.⁶⁹⁾

De heren van Herlaer hebben blijkbaar gekozen voor samenwerking met de hertog en konden zich zodoende handhaven tot het uitsterven van hun geslacht. De heren van Rode werden al vóór Boudewijn definitief opzij geschoven door de hertog.

Wij hopen in een volgend artikel daar iets dieper op in te gaan in een bespreking van Taxandrië en zijn einde.

NOTEN

1. Campinia jrg. 7 (1977), blz. 43 - 45, 90 - 92, 131 - 133, 178 - 180 en jrg. 8 (1978), blz. 47 - 49, 104 - 106, 148 - 151, 210 - 211.
2. Hendrik I noemt zichzelf enkel 'hertog van Lotharingen', pas zijn zoon, Hendrik II, (vanaf 1236) noemt zich 'hertog van Lotharingen en Brabant'. Mij is slechts één vermelding van hertog Hendrik **I als** 'hertog van Lotharingen **en Brabant**' bekend en wel in 1231/2 (O.N.B. nr. 159) doch deze oorkonde is duidelijk een ontvangerdictaat en ook nadien noemt de hertog zich enkel 'hertog van Lotharingen': (O.N.B., nrs. 160, 162, 165 vrijheidsrecht Eindhoven, 166 vrijheidsrecht Sint-Oedenrode, 167, 168, 170, 171 en 174.)
3. Het document behorend tot het archief van de abdij van Echternach bevindt zich in het Luxemburg's staatsarchief onder het nr. XXIX en is behalve door Wampach gepubliceerd in het Oorkondenboek van Noord-Brabant tot 1312 dl. **I. ed. H.P.H. Camps, 's-Gravenhage 1979, nr. 34.** De oorkonde is niet gedateerd en aan de hand van de optredende personen niet nader te dateren dan tussen 1100.01.06 en 1110.04.03.
4. Camps, Oorkondenboek, nr. 91.
5. Camps, Oorkondenboek, nr. 160.
6. J. Lijten, 'Rogier van Leefdaal koopt Oirschot en Hilvarenbeek' in Campinia jrg. 18 (1988), blz. **112** e.v. en 129 e.v.
7. Camps, Oorkondenboek, nrs. 85, 151, 177, 197, 198 en 207 en B.C.M. Jacobs, Justitie en politie in 's-Hertogenbosch voor 1629, Assen/Maastricht 1986, blz. 237.
8. Camps, Oorkondenboek, nrs. 177, 198 en 207.
9. Camps, Oorkondenboek, nr. 218.
10. Camps, Oorkondenboek, nr. 219.
11. Camps, Oorkondenboek, nr. 266.
12. Klaversma in Campinia jrg. 7 (1977), blz. 131.
13. Zie daarover Camps, Oorkondenboek, nr. 34.
14. **R.A.N.B., A.K.O., 1138.**
15. Jaargetijdenboek, fol. 13 (1 april) en fol. 7v^o (21 febr.).
16. Jaargetijdenboek, fol. 6 (9 febr.).
17. Jaargetijdenboek, fol. 30v^o (13 aug.).
18. Jaargetijdenboek, fol. 31vo (21 aug.).
19. Jaargetijdenboek, fol. 34vo (8 sept.).
20. Jaargetijdenboek, fol. 34¹⁰ (13 sept.).
21. Jaargetijdenboek, fol. 36vo (28 sept.): 'ex censu domini de Vucht Heinrici'.
22. Jaargetijdenboek, fol. 39v^o (23 okt.): 'ex censu Heinrici de Vucht'.

23. Jaargetijdenboek, fol. 47 (19 dec.).
24. Klaversma in Campinia jrg. 7 (1977), blz. 131 e.v.
25. Camps, Oorkondenboek, nr. 77, waar nog de datering ca. 1185 gevolgd wordt. Intussen lijkt ca. 1195 een juistere datering.
26. Camps, Oorkondenboek, nr. 116.
27. Camps, Oorkondenboek, nr. 113.
28. Klaversma in Campinia jrg. 8 (1978), blz. 149 e.v.
29. Camps, Oorkondenboek, nr. 116.
30. Camps, Oorkondenboek, nr. 122.
31. Camps, Oorkondenboek, **nr. 128.**
32. Klaversma **in Campinia jrg. 8 (1978), blz. 104.**
33. **Klaversma**
34. **Jaargetijdenboek, fol. 26° (13 juli).**
35. **Klaversma in Campinia jrg. 8 (1978), blz. 104 e.v.**
36. **Klaversma in Campinia jrg. 8 (1978), blz. 105, verwijzend naar een oorkonde voor schepenen van Kleef.**
37. Jaargetijdenboek, rol. 13v^o: 'Agnes domina de Vucht', tol. 39: 'Gheertrudis de Vucht' en tol. 41vo: **dicta de Vucht'.**
38. **Besproken in J. Lijten, 'De waarheid omtrent de schenking van Oerle aan Postel' in Campinia jrg. 15 (1985), blz. 51 - 70 met name blz. 56 e.v.**
39. **Klaversma in Campinia jrg. 8 (1978), blz. 105 e.v.**
40. **.1. Lijten, 'De Oirschotse kapittelstatuten tot 1500' in Campinia jrg. 17 (1987), voornamelijk blz. 12 - 14.**
41. J. Lijten, 'Oirschot kocht zijn grenzen' in het **vorige** nummer van Campinia.
42. Camps, Oorkondenboek, nr. 615.
43. Jaargetijdenboek, rol. 40vo (30 okt.).
44. **Klaversma in Campinia jrg. 8 (1978), blz. 106.**
45. **Klaversma in Campinia jrg. 8 (1978), blz. 148 - 150.**
46. **J. Lijten, 'Rogier van Leefdaal koopt Oirschot en Hilvarenbeek' in Campinia jrg. 18 (1988), blz. 111 - 138.**
47. **Klaversma in Campinia jrg. 8 (1978), blz. 148 - 150.**
48. **J. Lijten, 'Oirschot kocht zijn grenzen' in vorig nr. van Campinia.**
49. **Klaversma in Campinia jrg. 8 (1978), blz. 48.**
50. **.1, Lijten, 'De heren van Oirschot uit de familie van Petershem' in Campinia jrg. 19 (1988), blz. 8.**
51. **A.R.A. Brussel, Arch. Fam. v. Merode-VVesterlo, Mv.. nr. F 909-6.**
Deze oorkonde wordt in de bijlage gepubliceerd.
52. Camps, Oorkondenboek, nr. 315.
53. Camps, Oorkondenboek, nr. 356.
54. Camps, Oorkondenboek, nr. 545.
55. Camps, Oorkondenboek, nr. 552.
56. Camps, Oorkondenboek, **nr. 702.**
57. **A.C.M. Kappelhof, Het archief van de Tafel van de H. Geest van 's-Hertogenbosch 1980, R. nrs. 276 en 300.**
58. **Kappelhof, Archief, R. nr. 91.**
59. **Kappelhof, Archief, R. nrs. 119 en 120.**

60. Kappelhof, Archief, R. nr. 152.
 61. Kappelhof, Archief, R. nr. 178.
 62. Kappelhof, Archief, R. nr. 386.
 63. Kappelhof, Archief, R. nr. 420.
 64. Kappelhof, Archief, R. nr. 495.
 65. Kappelhof, Archief, R. nr. 572.
 66. Kappelhof, Archief, R. nrs. 179, 292 en 309.
 76. Kappelhof, Archief, R. nr. 257.
 68. Klaversma in Campinia jrg. 7 (1977), blz. 90.
 69. J. Lijten, 'Rogier van Leeftaal koopt Oirschot en Hilvarenbeek' in Campinia jrg. 18 (1988), blz. 111 - 138.

Bijlage:

1362.01.05 's-Hertogenbosch

A.R.A. Brussel, Arch. der fam. v. Merode-Westerlo, inv.nr. F 909-6

Schepenen van 's-Hertogenbosch, Goessuinus Moedel Dicbier en Nycholaus van Oerle, oorkonden, dat Herman Dirckszoon van Vucht, molenaar, aan Lupp van Herzel ten bate van heer Jan van Petershem, ridder, heeft verkocht een jaarrente van 7 pond te betalen op Kerstdag uit de hem toebehorende helft van de watermolen van Spoordonk, waarop naast de cijns aan de hertog nog als last rust een jaarrente van 20 schellingen aan Henrik Moeien.

Hermannus dictus de Vucht, multor, filius quondam Theoderici de Vucht, legitime et hereditarie vendidit Lupponi dicto de Herzel ad opus domini Johannis domini de Petersheyren, militis, annum et hereditarium censum septem librarum monete pro tempore solutionis huiusmodi census in Buscoducis ad bursam communiter currentis, dandum et solvendum anno quolibet hereditarie in festo nativitatis Domini de medietate ad dictum Hermannum spectante cuiusdam molendini aquatilis stantis in loco dicto Spoerdonc in parochia de Oerscot, ut dictus venditor dicebat, ab eodem domino Johanne iure hereditario possidendum et habendum, dictumque annum et hereditarium censum septem librarum monete predictae dicto Lupponi ad opus iamdicti domini Johannis, ut premissum est, venditum idem Hermannus venditor prefato emptori ad opus supradicti domini Johannis supportavit et effestucando resignavit modo in talibus consueto, promittens antedictus Hermannus venditor ut debitor principalis super se et bona sua omnia, quod ipse prenominate domino Johanne de dicto censu septem librarum monete supradictae dicto Lupponi ad opus prefati domini Johannis vendito atque de dicta medietate molendini supradicti annuatim et hereditarie solvendo, ut prescriptum est, dibatam et iustam prestabit warandiam, et quod

omnem aliam obligationem in premissis existentem exceptis censu domini nostri ducis ipsi domino duci atque viginti solidis Henrico dicto Moeten annuatim ex predicta medietate molendini supradicti de iure solvendis, ut dictus venditor dicebat, prenominate domino Johanne deponet omnino.

Testes interfuerunt scabini in Buscoducis Goessuinus Moedel Dicbier et Nycholaus de Oerle.

Datum in vigilia Epiphanye Domini anno Eiusdem millesimo CCCmo sexagesimo primo.

Het uithangend zegel van Dicbier is licht beschadigd, dat van v. Oerle is grotendeels verloren gegaan.

In dorso: adquisicio VII librarum super molendinum de Spoirdonc venditarum per Hermannum de Vucht etc.

IZ

Oerscot

Latere hand: Constitution d'une rente annuelle et hereditaire de 7 fls. au prouffit du seigneur de Petershem, 1363.

Oorschott

STAMBOOM DER FAMILIE VAN VUGHT - VAN OIRSCHOT

Henrick ca. 1100Rutger ca. 1105Burchard ca. 1135

vermoedelijke afstamming

Willem ca. 1170

zekere afstamming

A.

Daniel ca. 1195 x Agnes

|

|

|

|

Boudewijn 1216 - 1257 x Margareta

Matilda

Daniel v. Vught 1216 - 1232

4s

#)

|

Luppertus 1268 - 1277 x Wendelmodis

Daniel v. Oirschot

Wouter v. Oirschot

**)

1278 - 1303

|

1250 ?

|

|

|_____|

|

Jan I 1296 - 1306 (ca. 1300) 1315

Henrick 1315

Wouter v. Oirschot 1317 - 1323

Eberhard v. O.

|

Marcilius 1344 - 1348

Dirck (ca. 1332)

Jan II 1319 - 1357 x Truda

Herman 1362

|

Petrus 1355 - 1361

|

Jan III 1357 - 1365

De jaartallen geven aan wanneer de betreffende persoon in oorkonden voorkomt.

De jaartallen tussen haakjes geven aan, wanneer de betreffende persoon vermoedelijk rond de 30 jaar was.

De onderstreepte personen waren heer van Oirschot.De onderstreepte personen waren heer van Vught.

II. GENEALOGISCHE GEGEVENS VAN DIEPENBEECK

BERGEYKSE TAK

door P.F. van Diepenbeek

- I. Jacob Jacob van Diepenbeek
geh. Eersel 29-07-1664 met Henrixken Goijarts
kinderen:
1. Franciscus, volgt II
  2. Agnetis, ged. Eersel, begr. Bergeyk 18-10-1750, geh. met Wilhelmus Ketelaars
kinderen:
    - a. Anna Maria
    - b. Elisabeth
    - c. Anna Margaretha
    - d. Wilhelmina, ged. Bergeyk 17-12-1691
    - e. Franciscus, ged. Bergeyk 29-03-1695
  3. Godefridus, ged. Eersel 13-02-1681
  4. Martinus, ged. Eersel 26-05-1683
  5. Jacobus

N.b. Jacob Jacob van Diepenbeek was vermoedelijk handelaar van beroep. Zie drs. W. Knippenberg, "De teuten - buitengaanders van de Kempen" (Eindhoven, 1974), blz. 120: in 1687 verklaart Jacob van Diepenbeek 100 gulden schuldig te zijn aan Ariaen Matijs Aerts voor "afgecochten toeback".

- II. Franciscus van Diepenbeek
ged. Eersel, begr. Bergeyk 02-11-1741
geh. Bergeyk 10-03-1691 met Maria Michiels (begr. Bergeyk 18-10-1754)
kinderen:
1. Jacobus Franciscus, volgt III
  2. Joannes, ged. ca. 1694, begr. Bergeyk 27-07-1719 (vermoord)
  3. Henricus, volgt IV
  4. Franciscus, volgt V
  5. Mathias, volgt VI
  6. Henricus, volgt VII
  7. Godefridus, verm. begr. voor 29-11-1715 (zie nr. 9)
  8. Michaël, ged. Bergeyk 13-01-1712
  9. Godefridus, volgt VIII

- III. Jacobus Franciscus van Diepenbeeck
 ged. Eersel 24-05-1692, begr. Bergeyk 29-10-1769
 geh. Hendriene Petrus Matheus Vissers (begr. Bergeyk 01-07-1746)
 kinderen (allen ged. Bergeyk):
1. Henrica, ged. 15-01-1719, geh. Bergeyk 16-05-1751 met Petrus Vlerken, ged. te Alken (B)
 kind:
 Christianus, ged. Bergeyk 30-07-1752
  2. Joanna, ged. 27-12-1720, geh. I Bergeyk 25-02-1770 met Theodorus Verkoijen en II Bergeyk 11-02-1776 met Jacobus van Hove
  3. Elisabeth, ged. 13-03-1723
  4. Anna, ged. 13-03-1723 (verm. begr. voor 13-09-1727, zie nr. 6)
  5. Joannis, ged. 14-12-1724, begr. Bergeyk 19-11-1747
  6. Anna, ged. 13-09-1727, begr. Bergeyk 17-04-1754
  7. Martina, ged. 26-06-1730
  8. Jacobus, ged. 28-09-1732, begr. Bergeyk 30-09-1749
  9. Henricus, ged. 14-05-1736, begr. Bergeyk 02-09-1743
  10. Joseph, ged. 12-11-1738, begr. Bergeyk 20-06-1757

N.b. Jacobus werd geboren in een woelige periode (Negenjarige oorlog, 1689-1697). Zijn woonplaats Eersel werd in 1694 zwaar geteisterd en voor een groot deel door Franse troepen platgebrand. Of dit de reden is van verhuizing van het gezin Van Diepenbeeck naar Bergeyk is (nog) niet vast te stellen. Vast staat wel dat het gezin in 1697 in Bergeyk woonde en dat zijn vader Franciscus de stamvader werd van het geslacht Van Diepenbeeck, dat sindsdien in Bergeyk heeft gewoond.

Een half jaar na de geboorte van zijn eerste kind (Henrica, 15-01-1719), werd zijn broer Joannes vermoord. Als een der eersten werd hij gealarmeerd en trof zijn broer op de plaats des onheils nog levend aan. Enkele dagen later zou hij overlijden. (zie ook Brabantse Leeuw, jrg. 25, 1976, blz. 98). Naar aanleiding van deze gebeurtenis werd Jacobus op 12-08-1719 gerechtelijk gedaagd om voor Johan de Jongh, stadhouder van de kwartierschout van Kempenland, een getuigenis af te leggen. Hij verklaarde: "dat hij deponent op sondagh voorleden wesende den 23e deser lopende maand julij 1719, des avonts de clock omtrent thien a elf f uijren is gecomen aan en ten huijse van Willem Adriaan Vrijssen staande bij ende omtrent de parochie kercke van Bergeijck, alwaar seer swaarijce gequetst sijnde ter neder lage Jan van Diepenbeeck desselfs broeder dewelcke jegens hem deponent seijde -ick moet sterven-. Dat hij deponent daarop denselve vraagde -wel broeder jegens wie hebt gij rusie off questie gehad-. Hij Jan van Diepenbeeck daarop jegens hem deponent seijde -jegens Peter Jan Daris-. Dat hij deponent daarnaer, tot twee distincte reijssen, den voornoemden Peter Jan Daris, hebbende ontmoet gehad,

- den voornoemden Peter Jan Daris t'elckens jegens hem deponent seijde -ick heb wel questie ofte rusie met 'n broeder gehad, maar ick en Nebbe hem niet geslagen-.
- Later voegt Jacobus aan deze getuigenverklaring nog toe, dat hij van zijn 10-jarige zwager heeft gehoord, dat deze gezien had, dat zijn broer met een stuk hout was geslagen door Hendrik Janse Groenen. (Rechterlijk Archief Bergeyk, inv.nr. 80, fol. 214 e.v.).
- IV. Henricus van Diepenbeeck
 ged. Bergeyk 26-07-1697, begr. Bergeyk 02-07-1743
 geh. Bergeyk 10-02-1737 met Christina Cuijcken alias Sijmons
 kinderen (allen gedoopt Bergeyk):
1. Sijmon, ged. 29-09-1738
  2. Joannes, ged. 05-03-1742
  3. Henricus, ged. 11-04-1744
- V. Franciscus van Diepenbeeck
 ged. Bergeyk 02-01-1701, begr. Bergeyk 22-04-1778
 geh. Bergeyk 10-02-1737 met Petronella Keesmaekers (begr. Bergeyk 19-01-1784)
 kinderen (allen ged. Bergeyk):
1. Joannes, volgt IX
  2. Franciscus, volgt X
  3. Petrus, volgt XI
  4. Henricus, volgt XII
  5. Joanna Maria, ged. 17-03-1746
  6. Petronilla, ged. 06-09-1748, begr. Bergeyk 19-01-1784
  7. Joannes, ged. 21-01-1751
  8. Maria, ged. 22-10-1753
  9. Simon, volgt XIII
- VI. Mathias van Diepenbeeck
 ged. Bergeyk 18-01-1704, begr. Leende 16-01-1739
 geh. met Joanna Jansse Vermeulen
 kinderen (allen ged. Leende):
1. Maria, ged. 07-06-1723, begr. 19-05-1743
  2. Joanna, ged. 07-06-1723
  3. Mathias, ged. 17-10-1725, begr. Leende 01-10-1747
  4. Wilhelmus, ged. 21-10-1728, begr. vóór 1755

VII. Henricus van Diepenbeeck

ged. Bergeyk 21-05-1706, begr. Bergeyk 14-10-1761
 geh. Bergeyk 30-07-1738 met Joanna Maria Cornelis Sporen (begr. Bergeyk 01-02-1776)

kinderen (ged. Bergeyk):

1. Joanna, ged. 14-11-1738
2. Mathias, ged. 15-05-1740
3. Cornelia, ged. 13-07-1743, overl. Bergeyk 26-01-1816, geh. met Hendrik Vereijken
4. Franciscus, volgt XIV
5. Henrica, ged. 31-10-1749, overl. Bergeyk 31-05-1815, geh. Bergeyk 23-11-1788 met Hendrik Rooijackers (ged. Aalst en overl. Bergeyk 24-01-1813)

VIII. Godefridus van Diepenbeeck

ged. Bergeyk 29-11-1715, begr. Bergeyk 24-05-1797
 geh. Bergeyk 25-02-1739 met Maria Adriaans, alias Driessen (begr. Bergeyk 01-11-1776)

kind:

1. Adriana, ged. Bergeyk 19-07-1740

IX. Joannes van Diepenbeeck

ged. Bergeyk 10-01-1738, begr. Hapert 03-11-1775
 geh. Hapert 28-11-1771 met Hendriene Adriaans

kinderen (ged. Hoogeloon):

1. Antonia, ged. 30-06-1769, begr. Hoogeloon 18-01-1776
2. Hendricus, ged. 25-05-1773, begr. Hoogeloon 24-06-1773

X. Franciscus van Diepenbeeck

ged. Bergeyk 09-01-1739, geh. Minderhout (B) 16-11-1767 met Joanna Mertens (ged. Minderhout)

kinderen (allen ged. te Minderhout):

1. Joannes Franciscus, ged. 05-12-1767
2. Maria Catharina, ged. 25-05-1769
3. Cornelius, ged. 28-07-1771, geh. Turnhout 06-04-1796 met Petronella de Visser
4. Joannes Petrus, ged. 27-10-1773
5. Joanna Catharina, ged. 25-12-1775
6. Josephus, ged. 21-03-1778
7. Anna Maria, ged. 05-07-1781, begr. Minderhout 05-03-1782

N.b. Op 17-05-1784 hertrouwt Franciscus te Bergeyk met Anna Reniers.

XI. Petrus van Diepenbeeck

ged. Bergeyk 28-12-1741, begr. Bergeyk 23-12-1793
 geh. Bergeyk 06-02-1785 met Maria Sporen (ged. ca. 1754, overl. Bergeyk 22-03-1831)

kinderen (allen ged. Bergeyk):

1. Maria Theresia, ged. 17-12-1785, begr. Bergeyk 19-12-1785
2. Maria Theresia, ged. 13-01-1787, overl. Antwerpen 23-05-1865 als weduwe van Joannes Baptista Apers
3. Petrus, volgt XV
4. Joannis, ged. 27-12-1791, begr. Bergeyk 13-08-1805

XII. Henricus van Diepenbeeck

ged. Bergeyk 14-12-1743, begr. Bergeyk 25-01-1794
 geh. Luyksgestel 06-02-1769 met Joanna Weijtens alias Wouters (ged. ca. 1727 te Pelt (B) en overl. Geldrop 06-07-1816)

kinderen (allen ged. Bergeyk):

1. Franciscus, ged. 24-10-1769 (vertrok waarschijnlijk in 1793 naar Haarlem, zie ontlastbrief, Recht. Archief Bergeyk, inv.nr. 87, fol. 174)
  2. Helena, ged. 19-11-1771, overl. Bergeyk 16-11-1833, geh. I Bergeyk 18-06-1797 met Adriaan Rooijackers (overl. Bergeyk 10-03-1812); geh. II Bergeyk 26-02-1813 met Joseph van Bommel (ged. Bergeyk 30-08-1758 en overl. Bergeyk 05-11-1821); geh. III Bergeyk 25-05-1823 met Adriaan Dijkmans (ged. Eersel 15-11-1757 en overl. Bergeyk 01-01-1830)
  3. Johannes, ged. 21-02-1774
  4. Petrus, ged. 15-09-1776
  5. Maria Catharina, ged. 09-08-1779, overl. Geldrop 31-07-1846, geh. Bergeyk 08-05-1803 met Hendricus van der Linden (ged. Geldrop ca. 1780 en overl. Geldrop 09-03-1837)
- kind:
- a. Hendricus, ged. Geldrop 14-05-1803, overl. Geldrop 29-03-1815

XIII. Simon van Diepenbeeck

ged. Bergeyk 05-07-1761, overl. Bergeyk 06-05-1832
 geh. Bergeyk 24-10-1784 met Antonetta Sporen, ged. ca. 1756, overl. Bergeyk 11-02-1828

kinderen (allen ged. Bergeyk):

1. Francis, ged. 07-09-1785, begr. Bergeyk 08-03-1786
2. Franciscus, ged. 07-06-1788, overl. Bergeyk 02-07-1832
3. Adrianus, ged. 25-08-1790, begr. Bergeyk 15-12-1801
4. Petronella, ged. 18-02-1793, overl. Bergeyk 09-01-1854, geh. Bergeyk 11-05-1833 met Jacobus Brouwers (ged. Bergeyk 30-10-1796, overl.

Bergeyk 09-04-1872)

kind:

a. Jacomina Antonetta, ged. Bergeyk 15-09-1834

5. Peter, volgt XVI
6. Henricus, ged. 06-04-1798, begr. Bergeyk 12-07-1798
7. Adrianus, ged. 16-02-1800
8. Willem, begr. 29-06-1793

XIV. Franciscus van Diepenbeeck

ged. Bergeyk 22-08-1746, over]. Bergeyk 25-05-1799

geh. Bergeyk 03-08-1785 met Maria Roijakkers (over]. Bergeyk 20-12-1830)

kinderen (allen ged. Bergeyk):

1. Joanna Maria, ged. 21-05-1786, over]. Bergeyk 15-07-1841, geh. Bergeyk 21-09-1814 met Georgius (Jeuris) van Rijsingen (ged. Westerhoven 08-11-1773)
kinderen (geb. Bergeyk):
  - a. Francijna, geb. 03-11-1815
  - b. Hendrina, 03-11-1815
  - c. Arnoldus, geb. 22-12-1818
  - d. Dingena, geb. 17-02-1820
  - e. Martijna, geb. 13-03-1825
2. Henrica, ged. 28-03-1788, over]. Bergeyk 08-10-1791
3. Johanna, ged. 29-08-1791, over]. Riethoven 14-06-1818, geh. Riethoven 20-06-1813 met Jean van Velsum (ged. Riethoven 28-09-1763, over]. Riethoven 02-10-1831)
kinderen (geb. Riethoven):
  - a. Jacques, geb. 25-07-1813
  - b. Franciscus, geb. 20-07-1815, over]. Riethoven 02-08-1815
  - c. Elisabeth, geb. 01-07-1816
4. Henricus, volgt XVII

XV. Petrus van Diepenbeeck

ged. Bergeyk 27-07-1789, over]. Bergeyk 24-11-1871

geh. I Bergeyk 26-05-1815 met Cornelia Hoeks (ged. Bergeyk 19-01-1793, over]. Bergeyk 02-05-1822)

kinderen (geb. Bergeyk):

1. Johannes Francis, volgt XX
2. Martinus, geb. 28-10-1823
3. Antonetta, geb. 31-10-1826, over]. Bergeyk 07-04-1827
4. Maria Antonetta, geb. 26-03-1828, geh. Antwerpen 15-01-1857 met Cornelius van Doren (geb. Raevens (B) 18-12-1823)

XVII. Henricus van Diepenbeeck

ged. Bergeyk 02-02-1797, over]. Bergeyk 18-12-1862

geh. I Bergeyk 14-02-1819 met Petronella Sporen (ged. Bergeyk 18-04-1792, over]. Bergeyk 11-02-1834)

kinderen (allen geb. Bergeyk):

1. Johannes Francis, volgt XXI
2. Petronella, geb. 03-02-1822, over]. Bergeyk 10-04-1824
3. Cornelis, volgt XXII
4. Hendrina, geb. 02-04-1827, geh. I Bergeyk 20-04-1850 met Peter Joseph Bluijssen (geb. Riethoven 06-05-1819, over]. Bergeyk 05-01-1854)
kinderen (geb. Bergeyk):
  - a. Peternella, geb. 28-04-1851
  - b. Christiaan, geb. 20-11-1852
 geh. II Bergeyk 11-11-1854 met Jacobus Suetens (geb. Heerbergen 03-01-1823)
kinderen (allen geb. Bergeyk):
  - a. Jan Francis, geb. 25-03-1855
  - b. Maria Regina, geb. 22-10-1856
  - c. Maria Anna, geb. 26-07-1858
  - d. Hendrikus, geb. 05-01-1861
  - e. Hendrika, geb. 05-01-1861
  - f. Christina, geb. 29-01-1863
  - g. Jacobus, geb. 03-01-1865
  - h. Peter Joseph, geb. 12-10-1868
  - i. Petrus Cornelis, geb. 19-07-1871
  - j. Dina, geb. 19-07-1871
5. Maria Lucia, geb. 27-09-1829, over]. Bergeyk 18-11-1872, geh. Bergeyk 31-05-1851 met Peter Sporen (geb. Bergeyk 02-02-1825, over]. Bergeyk 31-08-1899)
kinderen (allen geb. Bergeyk):
  - a. Hendrika, geb. 08-01-1859
  - b. Franciscus, geb. 01-06-1861
  - c. Cornelis, geb. 17-03-1863
  - d. Maria Lucia, geb. 25-11-1863
  - e. Martinus, geb. 05-06-1872
6. Petronella, geb. 06-02-1834, over]. Bergeyk 06-09-1834
geh. II Bergeyk 04-10-1834 met Mechtilda alias Ardina Wils (ged. Luyksgestel 04-05-1804, over]. Bergeyk 22-07-1875)
kinderen (geb. Bergeyk):
  1. Hendrika, geb. 30-07-1835, over]. Bergeyk 10-10-1917, geh. Bladel 28-04-1871 met Johannes Stevens (geb. Bladel 12-04-1843, over]. Bergeyk 23-04-1884)

kinderen (geb. Bergeyk):

- a. Adriana, geb. 09-03-1873
- b. Berdina Francisca, geb. 07-04-1874
- c. Franciscus, geb. 22-01-1876
2. Martinus, geb. 29-09-1837, overl. Bergeyk 29-05-1841
3. Peter Johannes, volgt XXIII
4. Hendrikus, volgt XXIV
5. Martinus, volgt XXV
6. Jacobus, geb. 19-04-1851

XVIII. Peter Johannes van Diepenbeek

geb. Bergeyk 10-10-1818, overl. Bergeyk 20-05-1897

geh. Bergeyk 23-11-1850 met Willemijna de Krom (geb. Bergeyk 22-11-1823, overl. Bergeyk 31-01-1878)

kinderen (allen geb. Bergeyk):

1. Peter Johannes, geb. 25-02-1853, overl. Bergeyk 09-04-1853
2. Johannes Cornelis, geb. 01-02-1854
3. Maria Cornelia, geb. 01-01-1856, overl. Bergeyk 17-09-1917, geh. Bergeyk 28-04-1900 met Hendricus Helsemans
4. Peter Johannes, geb. 22-11-1857
5. Jan Francis, geb. 09-06-1859, geh. met Petronella Box (geb. Bergeyk 02-03-1859)
6. Bernardus, geb. 14-08-1861, overl. Bergeyk 13-03-1944, geh. Bergeyk 21-02-1900 met Wilhelmina van der Heijden (geb. Bergeyk 02-02-1867)
7. Christianus, geb. 19-02-1864, overl. Westerhoven 30-10-1914, geh. 09-05-1904 met Maria Helsemans (geb. Luyksgestel)

XIX. Jan Francis van Diepenbeek

geb. Bergeyk 13-02-1846, overl. Bergeyk 23-09-1908

geh. Bergeyk 18-07-1875 met Johanna Elisabeth Jansen (geb. Bergeyk 16-12-1844)

kinderen (allen geb. Bergeyk):

1. Maria Elisabeth, geb. 02-11-1877, overl. Bergeyk 05-11-1877
2. Maria Cornelia, geb. 16-09-1882, overl. Eindhoven 08-01-1960, geh. met Petrus Franciscus van Ham
3. Peter Cornelis Francis, volgt XXVI
4. Johanna Maria Cornelia, geb. 05-09-1885

XX. Johannes Francis van Diepenbeek

geb. Bergeyk 03-03-1821

geh. Bergeyk 06-10-1855 met Helena Maria van den Weijer (geb. Bergeyk 16-06-1825, overl. 31-01-1867)

kinderen (allen geb. Bergeyk):

1. Peter Johannes, volgt XXVII
2. Johannes Cornelis, geb. 07-06-1859, overl. Bergeyk 01-05-1934
3. Johanna Maria, geb. 12-07-1862, overl. Bergeyk 28-09-1940, geh. Bergeyk 08-02-1893 met Petrus Rombouts (geb. Bergeyk 02-01-1860, overl. Bergeyk 31-07-1928)
kind:
a. Franciscus Wilhelmus, geb. Bergeyk 03-03-1895
4. Maria Antonetta, geb. 26-01-1865, geh. Bergeyk 22-05-1894 met Nicolaas van Berkel (geb. Besoijen 23-12-1863)
kinderen:
a. Petronella Helena, geb. Besoijen 10-04-1895
b. Helena Maria Francisca, geb. Tilburg 24-03-1897
c. Martinus Franciscus Antonius, geb. Tilburg 08-05-1904
d. Franciscus Antonius Marinus, geb. Tilburg 28-05-1907

XXI. Johannes Francis van Diepenbeek

geb. Bergeyk 13-09-1819, overl. Uden 17-09-1882

geh. 11-05-1858 met Johanna de Groot (geb. Uden 06-01-1819)

kinderen (allen geb. Uden):

1. Peter Johannes, volgt XXVIII
2. Maria Adriana, geb. 19-12-1860, overl. Uden 30-06-1882
3. Petronella, geb. 08-06-1862, geh. Uden 31-07-1891 met Gerardus Jacobs (geb. Heumen 25-03-1867)
4. Adrianus, volgt XXIX

XXII. Cornelis van Diepenbeek

geb. Bergeyk 09-08-1824, overl. Bergeyk 07-05-1905

geh. Bergeyk 01-05-1858 met Wilhelmina van Houts (geb. Bergeyk 07-03-1831)

kinderen (allen geb. Bergeyk):

1. Maria Mechtilda, geb. 28-06-1881
2. Lucia, geb. 11-10-1883, overl. Valkenswaard 17-03-1966, geh. Adrianus Hendriks (geb. Bergeyk 27-08-1883)
kinderen (geb. Bergeyk):
a. Hendrika Cornelia, geb. 02-09-1913
b. Martina Henrica Cornelia, geb. 01-03-1915
c. Adrianus Cornelis, geb. 20-01-1917

3. Hendrika Cornelia Elisabeth, geb. 10-05-1886, geh. Jan Baptist Adriaan Bruijninx (geb. Moll, 11-04-1887)
kind:
a. Henrica Wilhelmina Cornelia, geb. 31-10-1911
4. Wilhelmina Cornelia, geb. 03-08-1889, geh. Bergeyk april 1913 met Peter Johannes Hendriks (geb. Bergeyk, overl. Roosendaal en Nispen 07-11-1918)

XXVI. Peter Cornelis Francis van Diepenbeek

geb. Bergeyk 06-06-1884, overl. Bergeyk 11-07-1962
geh. met Johanna van Poppel (geb. Bergeyk 16-04-1885)
kinderen (allen geb. Bergeyk):

1. Francis Arnoldus Cornelis, geb. 12-01-1915
2. Arnoldus, geb. 10-01-1916
3. Josephus Cornelis, geb. 10-07-1917, overl. Bergeyk 14-11-1918
4. Maria Theresia, geb. 01-05-1919
5. Josephus Cornelis, geb. 15-04-1920, overl. 25-04-1920
6. Johanna Elisabeth, geb. 25-08-1921, overl. Bergeyk 13-09-1921
7. Johanna Elisabeth, geb. 26-10-1922, overl. Bergeyk 29-05-1923
8. Petrus Cornelis, geb. 15-04-1924, overl. Bergeyk 26-03-1925
9. Johanna Elisabeth, geb. 02-06-1925

XXVII. Peter Johannes van Diepenbeek

geb. Bergeyk 09-09-1856, overl. Bergeyk 22-03-1920
geh. Bergeyk 03-02-1892 met Johanna Maria Lodewijks (geb. Striip 01-11-1865, overl. Bergeyk 23-01-1907)
kinderen (allen geb. Bergeyk):

1. Helena Maria, geb. 18-04-1893, overl. Valkenswaard 11-02-1981, geh. 18-09-1916 met Johannes Hendricus Verhappen (geb. Valkenswaard 23-09-1890, overl. Eindhoven 17-06-1968)
kinderen:
a. Johannes, geb. Bergeyk 27-10-1916, overl. Bergeyk 30-12-1916
b. Petrus Johannes, geb. Valkenswaard 05-01-1918
c. Johanna Maria Petronella, geb. Valkenswaard 02-01-1920
d. Johannes Petrus, geb. Valkenswaard 27-11-1926
e. Bert, geb. Valkenswaard 19-08-1926
2. Johannes Franciscus, volgt XXXII
3. Maria Petronella, geb. 18-09-1900, geh. 10-09-1924 met Abraham Segers (geb. Woudrichem 03-08-1903, overl. 's-Gravenhage 11-01-1972)
kinderen (allen geboren 's-Gravenhage):
a. Johannes Peter, geb. 03-04-1925

- b. Johanna Petronella Maria, geb. 09-01-1927
- c. Pieterella Helena Hendrika, geb. 11-01-1928

XXVIII. Peter Johannes van Diepenbeek

geb. Uden 12-06-1859
geh. 17-06-1892 met Johanna Maria van Haandel
kinderen (allen geb. Uden):

1. Johannes Franciscus, geb. 01-06-1892
2. Johanna Maria, geb. 11-04-1893
3. Franciscus Wilhelmus, geb. 27-07-1894
4. Martha Maria, geb. 16-10-1895
5. Johanna Maria, geb. 21-08-1897
6. Wilhelmus, geb. 13-10-1900
7. Adriana Lamberta, geb. 17-12-1901

XXIX. Adrianus van Diepenbeek

geb. Uden 02-02-1865
geh. 12-02-1892 met Petronella van Diepenbeek (geb. Bergeyk 24-05-1871)
kind:

1. Johannes Franciscus, geb. Uden 01-06-1892

XXX. Leonardus van Diepenbeek

geb. Bergeyk 04-09-1863, overl. Bergeyk 22-02-1925
geh. met Angelina Vercammen (geb. Bergeyk 25-04-1876)
kinderen (allen geb. Bergeyk):

1. Cornelia Wilhelmina, geb. 19-10-1907
2. Wilhelmina Maria, geb. 01-07-1909
3. Cornelis, geb. 30-10-1910
4. Johanna Catharina, geb. 16-04-1914
5. Maria Petronella, geb. 09-01-1914
6. Christina Petronella, 20-07-1919

XXXI. Martinus van Diepenbeek

geb. Bergeyk 16-10-1887
geh. met Anna Catharina Theunissen (geb. Achel 03-04-1892)
kinderen (allen geb. Bergeyk):

1. Catharina Anna, geb. 14-12-1916
2. Maria Elisabeth, geb. 01-03-1919
3. Martha Catharina, geb. 10-01-1921

XXXII. Johannes Franciscus van Diepenbeek

geb. Bergeyk 01-04-1894, overl. Geldrop 11-12-1972

geh. Eindhoven 06-05-1925 met Dimphena Petronella de Vroom (geb.

Oerle 16-02-1895 en overl. Eindhoven 30-06-1985)

kinderen:

1. Petrus Franciscus, geb. Eindhoven 08-10-1926
2. Franciscus Cornelis, geb. Oud- en Nieuw Gastel 10-07-1928
3. Johanna Maria Petronella, geb. Eindhoven 24-03-1930
4. Josephina Maria Clementina, geb. Eindhoven 19-03-1937

Voor aanvullingen, op- of aanmerkingen houdt de auteur zich ten zeerste aanbevolen.

P.F. van Diepenbeek

Tuinstraat 9

5711 AG Someren

III. HUIZEN EN HUN BEWONERS TE OIRSCHOT

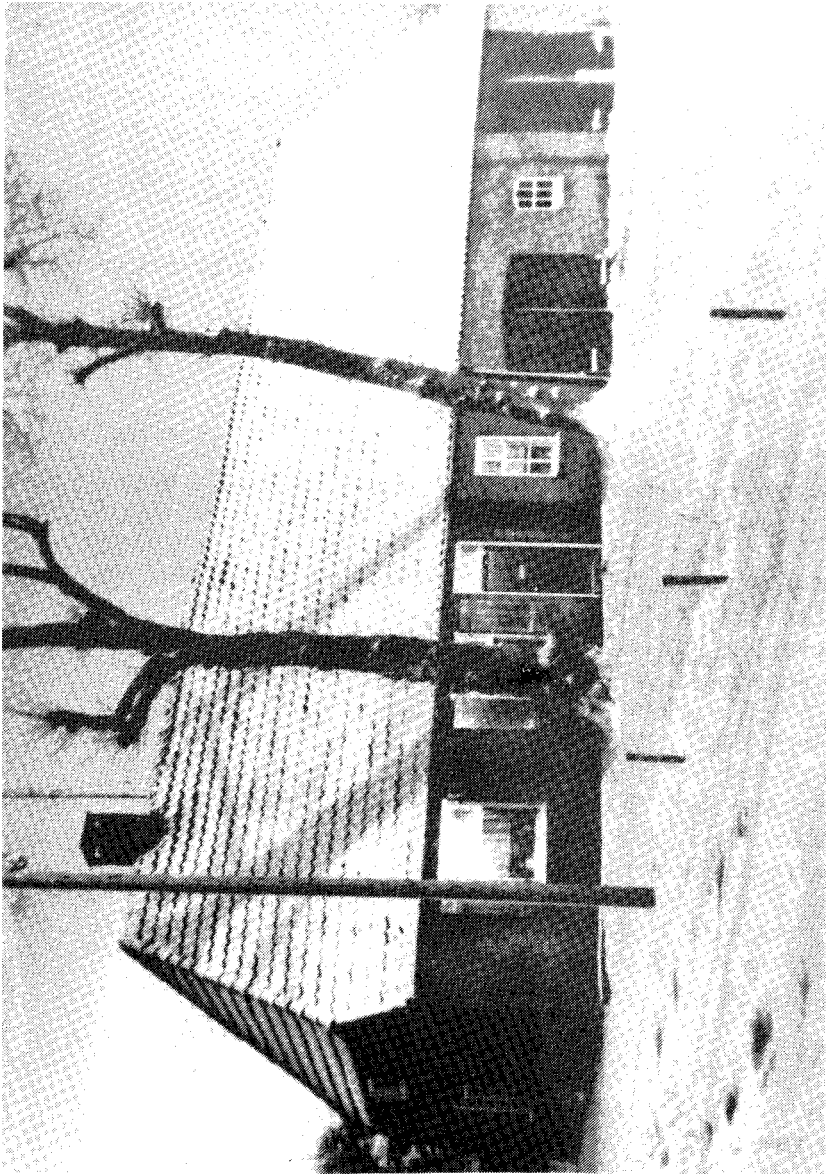
VAN DE ZEVENTIENDE TOT DE TWINTIGSTE EEUW

door C. Scholten

64. HUIJS "DEN LIEVENHEER", Beerseweg 10 (sectie K 492)

De verpondingsregisters van de herdgang Kerkhof vermelden als eigenaars respectievelijk bewoners de volgende personen:

- A. GERAERT JANS GERITS VAN BILSEN ± 1650
 "Huijs en aanstede"
 grootte: 3 lopen, 35 royen; aanslag 2 g. 10 st. 8 p.
 "De acker naast den ouden dries"
 grootte: 2 lopen; aanslag 1 g. 0 st. 12 p.
 (verpondingsboek I, fol. 31 c)
- B. MARTEN CORSTIAENS VAN DE MAERSSELAER 1703
 door koop 17.04.1703
 omschrijving, grootte en aanslag als onder A
 (verpondingsboek I, fol. 31c en R.A. inv.nr. 230, fol. 28v)
- C. MARIA GELINCK SCRAETS,
 WED. MARTEN CORSTIAENS VAN DE MAERSSELAER
 "huijs en aenstede van de acker naast den ouden dries"
 grootte: 5 lopen, 35 royen; aanslag 3 g. 11 st. 4 p.
 (verpondingsboek II, fol. 27v)
- D. JASPAR PAULUS NEGGERS, bij erfdeling 17.07.1717 1717
 (gehuwd met Elisabeth Marten v.d. Morsselaer)
 omschrijving, grootte en aanslag als onder C
- IN DE AKTE VAN ERFDELING WORDT **DIT PAND ALS VOLGT OMSCHREVEN: "DE STEDE EN DE AENGELACH GENOEMT DEN LIEVENHEER".**
 (verpondingsboek II, fol. 27v en R.A. inv.nr. 265, fol. 19)

"Huijs den Lievenheer" Beerseweg 10, Oirschot
situatie 1972

foto: J.v.d. Wal Best

- E. PEETER JASPER NEGGERS** bij erfdeling 21.10.1749 1749
 (overl. 10.10.1792)
 omschrijving, grootte en aanslag als onder C
 1750 vereniging met den hoogen dries,
 grootte: 2¹/₂ lopen, aanslag 12 st. 8 p.
 de nieuwe omschrijving is als volgt:
 "Huijs en aenstede met den hoogen dries, in 2 parcelen,
 grootte: 8 lopen, 10 roeden, aanslag: 4 g. 3 st. 12 p.
 (verpondingsboek II, fol. 27v, 28v; III, fol. 35; IV, fol. 27; V, fol. 24 en
 R.A. inv.nr. 271, fol. 289)
- ARNOLDUS LAMBERTUS HUIJSKENS** 1793
 (gehuwd met Elisabeth Peeter Jasper Neggers)
 omschrijving, grootte en aanslag als onder E.
 (verpondingsboek V, fol. 24; VI, fol. 21)
- De kadastrale leggers van de gemeente Oirschot geven de volgende eigenaren:
- ARNOLDUS HUIJSKENS** 1832
 (overl. 27.08.1838)
 sectie F 1598: huis, schuur en erf
 grootte: 14 R, 30 E.
 (artikel 284, volgnr. 47)
- G. IDA HUIJSKENS** bij deling 02.05.1840 1840
 (gehuwd met Leonard Vulders)
 omschrijving en grootte als onder F
 1847 verkoop
 (artikel 1080 en N.A. inv.nr. 5237, akte nr. 1067)
- H. LAMBERT HUIJSKENS** 1847
 omschrijving en grootte als onder F
 1848 verkoop
 (artikel 1081, volgnr. 33)
- ROGIER, JOHANNES EN ADRIAAN VERHOEVEN,** 1848
 landbouwers
 omschrijving en grootte als onder F
 1877 verkoop
 (artikel 1808, volgnr. 13)

- J. ADRIAAN COPPENS, landbouwer 1877
(over]. 21.05.1887)
- K. WILHELMINA VAN HAAREN, WED. ADRIAAN COPPENS 1888
- L. JORDANUS COPPENS 1922
omschrijving en grootte als onder F
1901
vereniging van de sectie F 1596, F 1597, F 1598 en F 2482
de nieuwe omschrijving is als volgt:
sectie F 3189: huis en tuin
grootte: 44 A, 60 CA
1926 verkoop
(artikel 2742, volgnrs. 7, 8, 9, 11)
- M. ADRIANUS PETERzn. VAN DE VEN, landbouwer 1926
omschrijving en grootte als onder L
1950 vernieuwing, de nieuwe omschrijving is als volgt:
sectie F 3189; huijs, tuin en hok
grootte: 44 A, 60 CA
1964 naar artikel 7670
(artikel 5243, volgnrs. 13, 17)
- N. PETRUS JACOBUS VAN DE VEN 1964
omschrijving en grootte als onder M
1973 verkoop
(artikel 7670, volgnr. 3)
- O. CORNELIS MARINUS IGNATIUS VAN KEMPEN, 1973
bedrijfsleider
omschrijving en grootte als onder M
1982 ruilverkaveling, vereniging van de sectie F 3189 en F 1945
de nieuwe omschrijving is als volgt:
SECTIE K 492, Beerseweg 10
HUIS EN TUIN, grootte: 1 HA, 17 A, 40 CA
(artikel 8970, volgnrs. 1, 2, 3)

IV. KEMPISCHE CURIOSA 11

BLOEDIGE BLADZIJDEN IN DE KERKEREKENING

door J. Lijten

Ofschoon de uil in de klassieke beschaving gold als het beeld der wijsheid, zullen de meeste mensen het toch niet als een compliment beschouwen, wanneer zij als 'uil' betiteld worden. Het onheuse gebruik van de naam van de lievelingsvogel der Griekse godin Pallas Athene duidt op een misgroei van ons begrip omtrent 's uilen bevattingvermogen, vermoedelijk veroorzaakt door zijn gewoonte om de dag door te brengen met het knappen van een uiltje, aangezien hij voorname-lijk 's nachts geruisloos de kost verdient.

Ondanks ons denigrerend spreken over de uil buiten de fabeltjeskrant waarden wij hem in onze dagen als een zeldzaam en nuttig dier en stelt men van overheidswege zelfs een premie op zijn aanwezigheid.

Dit was zo'n drie eeuwen geleden heel anders. De uil was niet alleen vogelvrij maar er stond zelfs een premie op zijn dood, zoals blijkt uit de rekeningen der Oirschotse Sint Petrus-kerk over de jaren 1705 tot 1755.

Hoewel de resolutieboeken der Oirschotse regenten geen enkele informatie geven - vermoedelijk werden alleen belangrijk geachte besluiten summier geboekstaafd - moeten er rond de jaren 1709 - 1710 twee beslissingen dienaangaande zijn genomen. In de rekening der Sint Petrus-kerk over de jaren 1705 - 1710 wordt - ongedateerd maar denkelijk over 1709/10 - achtmaal een uitbetaling van drie stuivers geboekt 'aan enen jongen die eenen uyl van de kerck had geschooten'. Deze premie moet kort daarna zijn verdubbeld, want in de rekening over de jaren 1710 - 1713 wordt 25 maal de uitbetaling van zes stuivers gememoreerd voor het schieten van een kerkuil, meestal door de koster maar ook door de schoolmeester en door een zoon van de leidekker, die op de kerk aan het werk was.

Wij kunnen er wel zeker van zijn, dat er voor dit destructieve optreden van de Oirschotse vroede vaders een reden geweest zal zijn. Het ligt dan voor de hand, dat men werkelijk last gehad heeft van met name de kerkuil en dat is praktisch alleen mogelijk, doordat de uilen niet alleen op de gewelven van de kerk kwamen maar ook in de kerk zelf. Wij moeten daarbij bedenken, dat de Sint Petrus-kerk in die tijd ten dienste stond van de gereformeerde inwoners van Oirschot, die met hun kleine aantal slechts een gedeelte van de kerk gebruikten. Welk gedeelte van de kerk dit was, is ons nog niet duidelijk geworden. Het is wel duide-

lijk, dat de kerk ook gedeeltelijk als opslagruimte is gebruikt. Ofschoon het beheer van het kerkgebouw onder het toezicht van het dorpsbestuur viel en daarvoor voldoende inkomsten beschikbaar waren, zal er toch dikwijls sprake geweest zijn van achterstallig onderhoud. Uit de rekeningen blijkt, dat er doorlopend aan de daken en ramen gerepareerd moest worden. Het materiaal is vermoedelijk niet van de kwaliteit geweest, die wij tegenwoordig kennen. Het lijkt ons daarom zeker, dat de uilen in de kerk zelf huisden en daar vervuiling veroorzaakten. Dit zal ook gegolden hebben voor de kerk van Best, die praktisch nooit gebruikt werd. De schoolmeester van Best, Johan Agenleck (eigenlijk heette hij Auchinleck) staat genoteerd voor een premie van 12 stuivers voor 2 geschoten uilen van de genoemde 25. Ook hoorden daarbij 3 jonge uilen, die door de koster waren gevangen. Deze brachten echter slechts 3 stuivers per stuk op.

In de nog aanwezige kerkerekeningen telden we de volgende aantallen slachtoffers:

1705 - 1710	8
1710 - 1713	25
1713 - 1716	13
1719 - 1722	7
1728 - 1731	1
1731 - 1734	7
1737 - 1740	7
1740 - 1743	5
1743 - 1746	3
1746 - 1749	1
1749 - 1752	18
1752 - 1755	2

Wij komen dus aan totaal 97 gesneuvelde uilen.

Bij de 18 aangebrachte uilen over de periode 1749 - 1752 waren 5 jonge, gevangen door Hendrik Ekerschot, die slechts halve prijs opleverden. Dezelfde Hendrik Ekerschot kreeg ook nog een premie van 25 stuivers voor 10 door hem uitgehaalde eieren.

Het is opvallend, dat in de laatste jaren premies werden uitbetaald aan vele verschillende personen. Er zal toen geen sprake meer geweest zijn van uilen, die de kerk bevuilden, maar van allerlei stropers, die een premie wilden opstrijken, reden waarom men gestopt zal zijn met deze beloning.

V. ARCHEOLOGISCHE VERKENNING VAN HET LAATMIDDELEEUWS KERKGEBOUW TE WINTELRE

Jacq. F.C.M. Bijnen

I. INLEIDING

Het beeld van Wintelre wordt in sterke mate bepaald door het kerkgebouw. Visueel is de kerk het markantste bouwwerk van dit eenvoudige Kempische dorp. Gerekend vanaf de 15e eeuw is het huidige kerkgebouw het vierde gebedshuis dat de parochie Wintelre binnen haar grenzen heeft gehad. Het dateert uit 1931 en staat op hetzelfde perceel als zijn voorganger. Deze voorlaatste kerk -gebouwd door aannemer Antonie Coppens uit Bladels)- dagtekende uit 1822-1823²). Daarvoor kerkten de katholieken van Wintelre in een zogenaamde schuurkerk die stond op een perceel schuin tegenover het huidige kerkterrein, aan de overzijde van de tegenwoordige Willibrordusstraat, op de plaats van het woonhuis met nummer 48a³). De schuurkerk dateerde uit het eind van de 17e eeuw, zij werd in 1823 afgebroken.

Een nog ouder kerkgebouw, dat zijn oorsprong mogelijkerwijs heeft gehad vóór 1500, stond op een meer afgelegen plaats in het dorp, ter hoogte van de Kerkhei. Dit gebouw kwam in 1822 onder de slopershamer. In het voorjaar van 1989 stelden wij een verkennend archeologisch onderzoek in naar de exacte ligging van deze kerk en naar de eventuele aanwezigheid van restanten of sporen van het gebouw.

II HISTORISCHE GEGEVENS

De kerk van Wintelre was een appendix van de collegiale kapittelkerk van Oirschot. In feite was het een filiaalkerk, die fungeerde als "aanslag" of bijkerk van de moederkerk te Oirschot. De Wintelrese kerk had wel een zekere zelfstandigheid, tot uiting komend in bijvoorbeeld een eigen afgebakend parochiaal gebied, beheer van de kerkfabriek (bezittingen en inkomsten van de kerk) door eigen kerkmeesters, maar het kapittel van Oirschot bezat het collatierecht (= het recht van degene die een kerk stichtte en onderhield, om ook een pastoor te benoemen) en eveneens de inkomsten uit de tienden. Uit die tiend inkomsten keerde het kapittel een bedrag uit aan de bedienende geestelijke voor zijn levensonderhoud. Eveneens betaalde het kapittel uit deze inkomsten het onderhoud van het kerkgebouw.

Het oudste document waarin de kerk van Wintelre wordt genoemd, dateert van 133⁹/₁₃₄₀⁴). In dit stuk wordt SANCTUS WILLIBRORDUS als de patroonheilige van de kerk genoemd; en een heer Godefridus fungeert dan als investiet

(= pastoor) van de parochie.

In het visitatieverslag van 1617 wordt het kerkgebouw nog ingedeeld in de categorie van de quartae capellae⁵). Dit is een kleine kerk met weinig mensen en geringe inkomsten, waardoor ze bijna geen bijdrage hoefde te betalen aan de bisschoppelijke curie.

Na de vrede van Munster (1648), toen er in de Republiek een formeel verbod kwam op de openbare uitoefening van de katholieke eredienst, kwam de kerk van Wintelre ter beschikking aan de gereformeerden van Wintelre. Deze hebben er echter geen gebruik van gemaakt, omdat zij vanwege hun geringe aantal lidmaten deel gingen uitmaken van een gecombineerde gemeente (Oerle-Zeelst-Wintelre-Meerveldhoven) die elders, in Oerle en Zoelst, ter kerke gingen⁶). Toen na 1672 in deze situatie enige verlichting kwam, doordat de overheid aan de katholieken oogluikend toestond gebedsdiensten te houden, bouwden de parochianen van Wintelre een schuurkerk.

Ondanks het feit dat de katholieke bevolking van Wintelre in 1798 weer de beschikking kreeg over hun oude parochiekerk, werd er door hen geen gebruik meer van gemaakt: men bleef vooralsnog de centraler gelegen schuurkerk gebruiken⁷).

In 1819 droeg het kapittel van Oirschot, dat nog steeds de Wintelrese parochiekerk in eigendom bezat, deze kerk over voor afbraak aan het kerkbestuur van Wintelre⁸). Vanaf die tijd kwam ook het bij de kerk liggende kerkhof voor begraving in onbruik, doordat er een nieuwe begraafplaats was ingericht op het terrein in het "dorp" waar de katholieken een nieuwe kerk bouwden.

III. BOUWKUNDIGE GEGEVENS

Alle gegevens die we konden opsporen niet betrekking tot de bouwkundige activiteiten aan deze kerk, zijn in het hiernavolgende naar tijdsorde bijeengebracht. De gegevens die van invloed kunnen zijn bij het interpreteren van de archeologische waarnemingen, worden met een * aangeduid.

- In 1566 wordt het altaar van het Mariagilde genoemd⁹).

- Blijkens een rapport, van een in 1617 uitgevoerde inspectie, was het dringend nodig reparatiewerken aan de kerk uit te voeren¹⁰).

Uit een verslag van 1684 blijkt dat het kapittel van Oirschot enige jaren daarvoor was begonnen met het noodzakelijkste herstel aan de toren. Men was hiermee echter voortijdig gestopt. Toen de Raad van State het kapittel vanwege de onderhoudsplicht maande het herstel in zijn geheel af te werken, bracht het kapittel naar voren dat reparatie van de toren van weinig belang was omdat de toren geen eigen fundamenten had¹⁰.

- In 1716 werden reparatiewerkzaamheden uitgevoerd aan de riem en aan de klepel van de klok¹²).

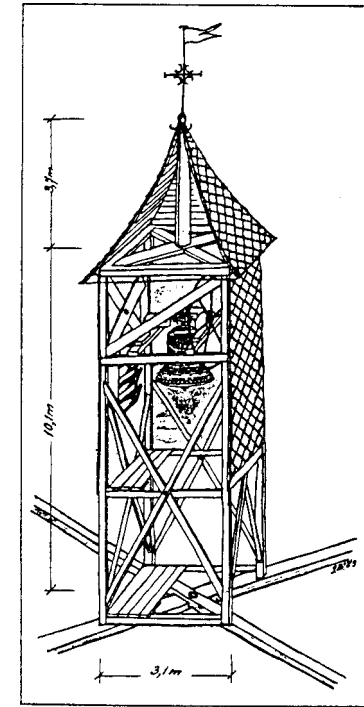
1736* liet het kapittel het torentje in zijn geheel vernieuwen. Twee kruiselings geplaatste balken vormden de basis van de opbouw. De toren mat circa 3,14 m. (= 10 Rijnlandse voet) in het vierkant, met een hoogte -gemeten vanaf de balklaag in de kerk- van circa 13,8 meter. In dit torentje hing één luidklok. De galmgaten zaten in de noord- en westzijde van de toren. Het gehele buitenwerk was bezet met leien (zie afb. 1).

Eveneens zijn toen de muurplaten aan de noordzijde van het priesterkoor vernieuwd¹³).

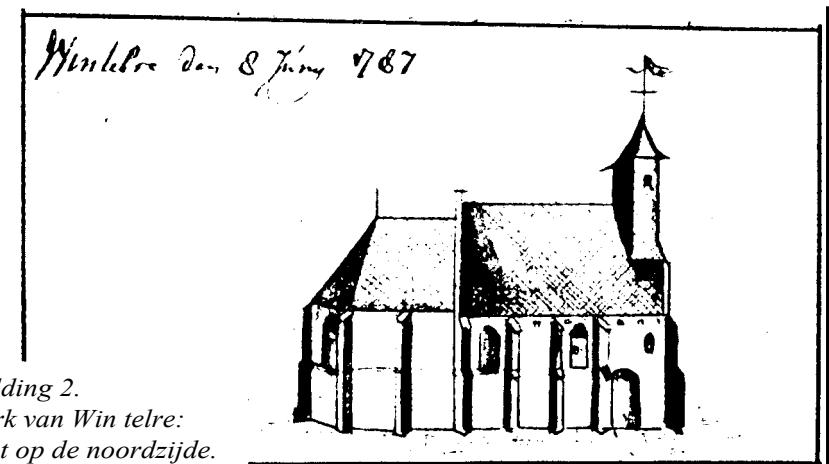
- In 1749 werden er 1300 nieuwe leien op de daken van de kerk, het koor en de toren gelegd¹⁴).

- In 1771 besteedde men reparatiewerkzaamheden aan ten bedrage van 60 gulden¹⁵).

- In 1781 kwam er een nieuwe klok in de toren, gegoten door Henricus Petit¹⁶).

Afbeelding I.
Reconstructie van de toren,
naar het bestek uit 1736.

Afbeelding 2.
De kerk van Wintelre:
gezicht op de noordzijde.

Schets van Hendrik Verhees, 8 juni 1787. De schets is op ware grootte overgenomen uit het schetsboek van Verhees¹⁷).

- In 1788* liet het kapittel reparaties aan de steunberen en aan delen van de buitenmuur uitvoeren. Vrijwel alle steunberen moesten door de aannemer geheel of gedeeltelijk worden vernieuwd, inclusief de overhoekse steunen aan de westzijde. Voor de metselwerken onder het maaiveld was bastaardtras (= metselspecie bestaande uit een mengsel van kalk, tras en zand) voorgeschreven. Voor het overige metselwerk, dus hetgeen boven de grond moest worden uitgevoerd, was kalkmortel voorgeschreven. Eén steunbeer werd geheel vernieuwd: deze had een hoogte van ongeveer 5 meter (= 16 voet)¹⁸.

In 1798 werd in de vergadering van het kapittel de eventuele reparatie aan de as van de klok ter sprake gebracht: uitstel van herstelwerkzaamheden zou schade aan de klok kunnen toebrengen¹⁹.

- In februari 1806* besteedde het kapittel reparatiewerken aan voor een bedrag van 430 gulden. Het betrof hier het herstel van de door waterslag veroorzaakte schade aan de muren en aan de steunberen. Vrijwel alle steunberen aan de oostzijde alsook meerdere delen van de buitenmuur zouden moeten worden uitgekapt en opnieuw met stenen worden bezet. De stenen zouden verwerkt moeten worden in bastaardtras en kalkmortel. Verder moeten grote delen van het dak opnieuw met leien bedekt worden²⁰.

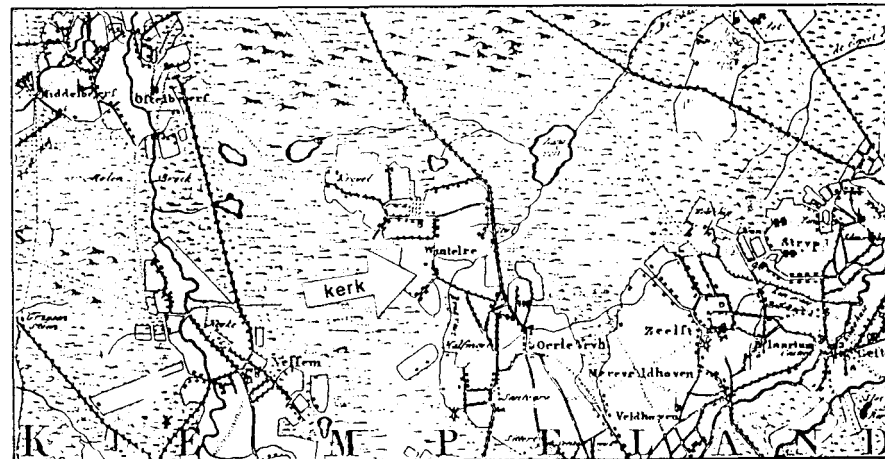
- Het gemeentebestuur van Vessem c.a. berichtte in 1817 dat de kerk en de toren van Wintelre sterk was vervallen, maar dat er niets meer aan werd gerepareerd²¹. (Blijkbaar liet men de kerk bouwvallig worden in verband met plannen tot de bouw van een nieuwe kerk.)

Nadat in 1819 het gebouw voor afbraak aan het kerkbestuur was overgedragen, werd het in 1822 gesloopt.

IV. PLAATSBEPALING VAN HET KERKTERREIN

Nadat in 1822 de kerk in zijn geheel was gesloopt, herinnerde niets meer aan de plaats waar dit gebouw eens had gestaan. Door de aanwijzingen op een in 1794 door de landmeter Hendrik Verhees vervaardigde "Kaart Figuratief van het grootste gedeelte van Bataasch Brabant" te combineren met gegevens uit het archief van het kadaster, kon de ligging van de laatmiddeleeuwse kerk van Wintelre exact worden vastgesteld. Op de "Kaart Figuratief..." van Hendrik Verhees wordt de kerk gesitueerd aan de weg van Zandoerle naar Wintelre en op korte afstand van het beekje de "Bruggenrijt"; dit beekje vormt de natuurlijke grens tussen Wintelre en Oerle. Verder staat het gebouw aan de rand van een uitgestrekte heide; er is in de directe omgeving van deze kerk vrijwel geen bebouwing te zien. Het "eigenlijke" dorp van Wintelre ligt meer noordwaarts (zie afb.3).

Ter hoogte van de plaats waar Verhees de kerk situeerde lag in 1832, een perceel dat toen in het bezit was van de "R.C. gemeente van Wintelre": kadastraal Ves-

Afbeelding 3. Detail van de "Kaart Figuratief van het grootste gedeelte van Bataasch Brabant" van Hendrik Verhees, uit 1794.

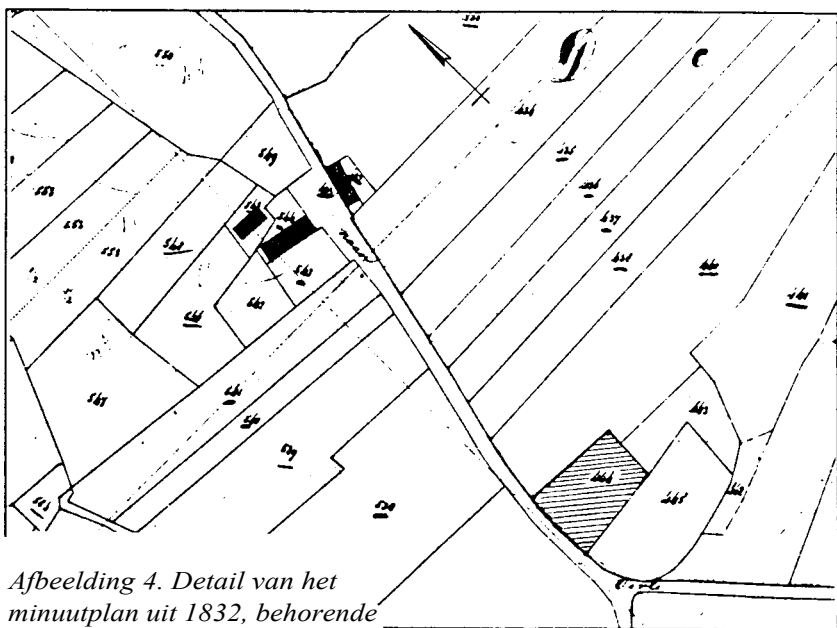
sem c.a., sectie D, no. 444, groot 18 roede 70 ellen, met opgaande bomen²² (zie afb. 4).

Als bij toeval is de indertijd, in 1827, door de landmeter tijdens de eerste kadastrale opmeting gemaakte schets met maten, in het archief van het kadaster nog aanwezig²³. Op deze schets staat in het onderhavige perceel de gebruiksaanwijding "Kerkhof" (zie afb. 5).

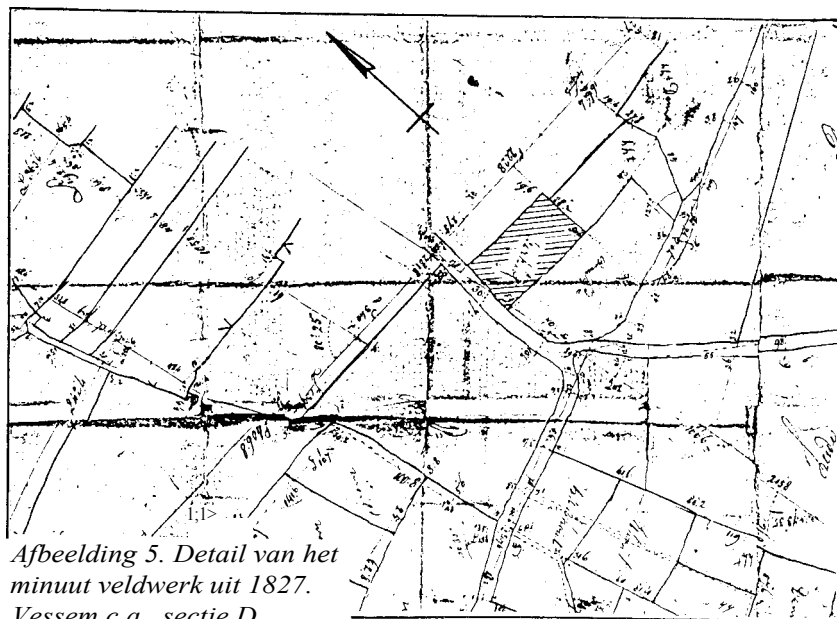
Het gebied waarin dit perceel ligt, wordt tegenwoordig nog in de volksmond de "kerkhei" genoemd. Een aantal hier gesitueerde percelen hebben veldnamen gekregen die in verband staan met de kerk die hier eertijds heeft gestaan. We noeterden²⁴: "de kerkhei" (A^o 1818 en 1826), "kerkhei" (A^o 1823), "k erkenbuchtje" (A^o 1826) en "de kerkenheijden" (A^o 1826) (zie afb.9).

A.P. de Bont omschrijft in zijn boek over het dialect van Kempenland²⁵, in 1958, de ligging van de Kerkhei als: "een terrein onder Wintelre (tegen Oerle aan), waar voorheen de R.K. kerk stond".

Omstreeks 1960 heeft het gemeentebestuur de onverharde weg die dit gebied doorsneet (de oude weg naar Zandoerle) de naam "Kerkheide" gegeven. Vermelding verdient nog, dat men tijdens werkzaamheden, uitgevoerd omstreeks 1977 ten behoeve van het verbreden van het pad ten noorden van het onderhavige perceel, is gesloten op menselijke skeletresten. Kennelijk zijn deze skeletresten afkomstig van personen die zijn begraven op het kerkhof dat hier eertijds was gelegen.

Afbeelding 4. Detail van het minuutplan uit 1832, behorende bij de OAT. Vessem c.a., sectie D; gearceerd: perceel no. 444.

Afbeelding 5. Detail van het minuut veldwerk uit 1827. Vessem c.a., sectie D.

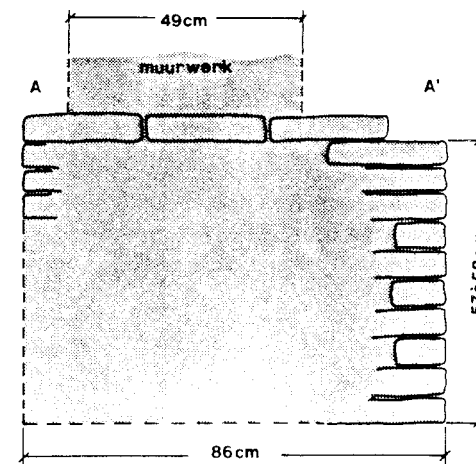
V. RESULTATEN ARCHEOLOGISCHE VERKENNING

Deze archeologische verkenning had een tweeledig doel: in de eerste plaats beoogden we de exacte plaats van het laatmiddeleeuwse kerkgebouw van Wintelre te bepalen. Vervolgens zou dan kunnen worden nagegaan of er nog restanten of sporen van deze in 1822 gesloopte kerk in het terrein aanwezig zijn. Indien de bevindingen daartoe aanleiding zouden geven, zou hiervan aan de betreffende personen en instanties melding worden gedaan.

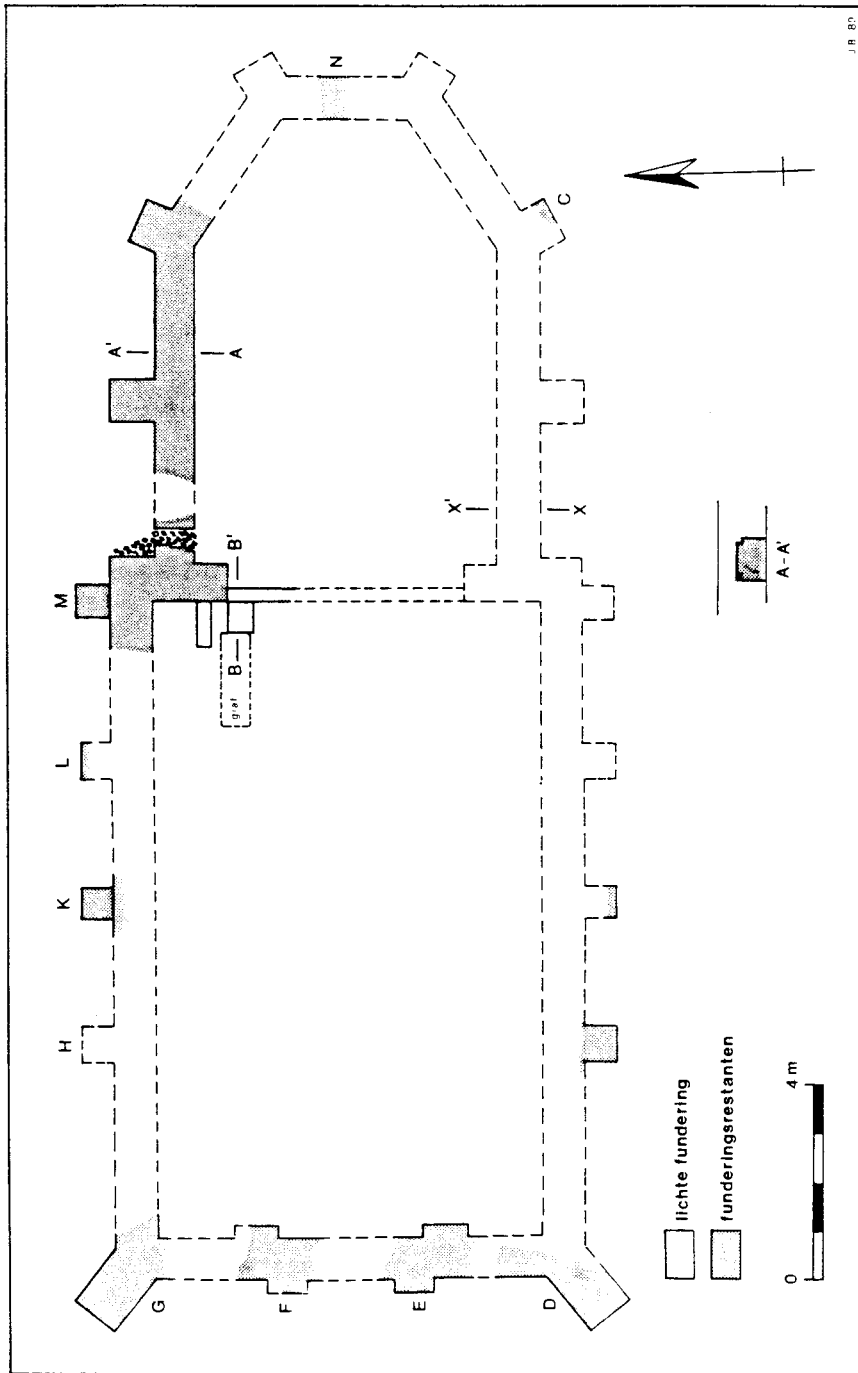
Tijdens de eerste terreinverkenning, uitgevoerd in maart 1989, richtten we onze aandacht op het perceel dat als kerkhof staat aangegeven op de kadastrale schets met maten (zie afb. 5).

De opstand van dit terrein bestaat uit sterk verwaarloosd geboomte, dat vroeger waarschijnlijk heeft voorzien in de behoefte aan hakhout. In het perceelsoppervlak waren lichte inzinkingen te zien - brede ondiepe greppels - die globaal de contouren van het gezochte gebouw zouden kunnen vormen. In een baan in het midden van deze inzinkingen ontbrak het aan begroeiing. Vlak onder de bodem stootten we op steenpuin.

Op een plaats groeven we dwars door deze inzinking een proefsleuf (zie afb. 7, X-X'). De ondergrond bleek tot aan de vaste grondslag gevuld met puin afkomstig van sloop. Een volgende sleuf (zie afb. 7, A-A') had meer resultaat. Hier troffen we over een lengte van circa vier meter een geheel intact zijnde fundering aan (zie afb. 6). De opbouw was massief en opgetrokken uit rood-bruingele bakstenen. De breedte van dit fundament mat circa 86 cm, na 10 lagen volgde aan de buitenzijde een versnijding van een halve steen. De stenen waren verwerkt in bruingrijze leem. De maten van de stenen zijn: (1 x b x d) 23,5 à 24 x 10,5 à 11 x 5 à 5,5 cm: 10 lagen in 57 à 58 cm.

Afbeelding 6. Doorsnede van de fundering met het opgaand muurwerk, doorsnede A-A' (zie afb. 7).

Bakstenen van dit formaat kunnen niet zonder bezwaar vroeger gedateerd worden dan circa 1450, terwijl dat formaat een datering die ligt in de tweede helft van de 15de eeuw de meest waarschijnlijke maakt. De vroegste datering ligt tussen 1450-1550; het meest waarschijnlijk tussen 1475-1550. Verder troffen we hier een brok puin aan, afkomstig van het opgaand muurwerk. De stenen hiervan waren verwerkt in kalkmortel. De breedte van dit muurdeel was circa 49 cm (= 2 stenen dik).

Vervolgens werden door middel van peilingen met een prikstaaf en het graven van proefputjes nog een aantal restanten van de overige kerkfundering gelokaliseerd (zie afb. 7, N en D t/m G).

Om inzicht te krijgen in de aard van het verband tussen de stenen in de aansluiting van het koorgedeelte van de kerk met het schip ervan, werd op het vermoedelijke punt van samenkomst een proefput gegraven (zie afb. 7, M). De aanwezige bouwresten vormen één geheel: niets wees er op dat koor en schip niet gelijktijdig zijn gebouwd.

Op deze plaats maakten we nog de navolgende waarnemingen.

-- De eerste observatie betreft het restant van de steunbeer die hier werd aangetroffen. Deze was, gezien de samenstelling en uitvoering ervan, van een duidelijk recentere datum dan de rest van de fundering. De onderhavige steunbeer was geheel gemetseld met trasmortel, en zonder verband tegen het bestaande fundament aangebracht. We vonden geen sporen van vervanging of reparatie van eerder uitgevoerde bouwwerkzaamheden. We gaan er daarom van uit dat deze steun later is aangebracht om te voorkomen dat de zijmuur buitenwaards (verder) uit het lood zou gaan hellen.

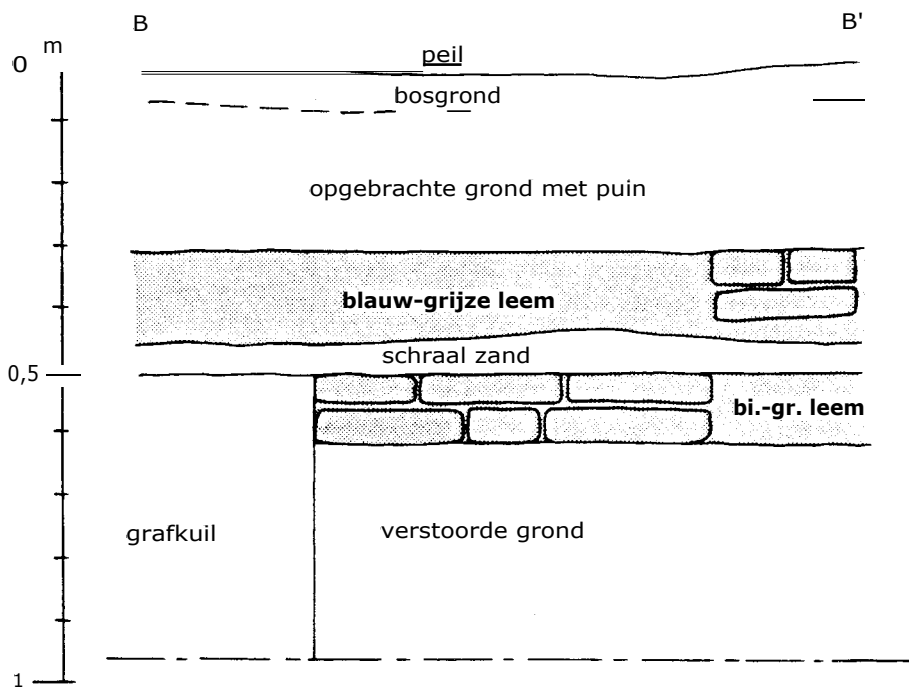
-- Een tweede waarneming deden we in het nog aanwezige deel van het fundament van het koor, op circa 30 cm vóór het punt waar het koor en het schip van de kerk samenkwamen. Hier was het steenwerk in de dwarsrichting geheel doorgebroken en opgevuld met steenpuin vermengd met leem. Deze restanten vertoonden sporen van breekwerk dat vóór de afbraak van 1822 moet zijn uitgevoerd. In tegenstelling tot hetgeen elders bij de opgegraven gedeelten van de kerk fundering het geval was, waren hier geen sporen aanwezig van kalkresten (ook niet aan het steenpuin) en leisteenfragmenten. Verder troffen we tussen de vulling aardewerkscherven aan. De herkomst van deze fragmenten is Zuid Limburg (1x) en Andenne (althans Andenne-achtig) (4x). Het totaalbeeld van de datering van dit scherfmateriaal ligt in de 11de en 12de eeuw (tussen 1050-1175), met als meest waarschijnlijke datum circa 1150.²⁶⁾

— De derde waarneming deden we aan de binnenzijde van dit deel van de nog aanwezige fundering, dus in de kerk. Op de overgang van het koor naar het kerkschip was de fundering ongeveer 70 cm uitgebouwd, een en ander vermoedelijk ter ondersteuning van een triomfboog. Op deze plaats sneden we twee vloerniveau's aan. In het hoogst gelegen vloerniveau troffen we twee muurtjes aan, elk met een breedte van één steen en twee lagen diep.

In het laagst gelegen niveau lag bovendien een plateauje van baksteen 65 cm lang en 50 cm breed, en eveneens twee lagen diep (zie afb. 8).

Verder troffen we op deze plek nog sporen van een graf aan (zie afb. 7, B-B').

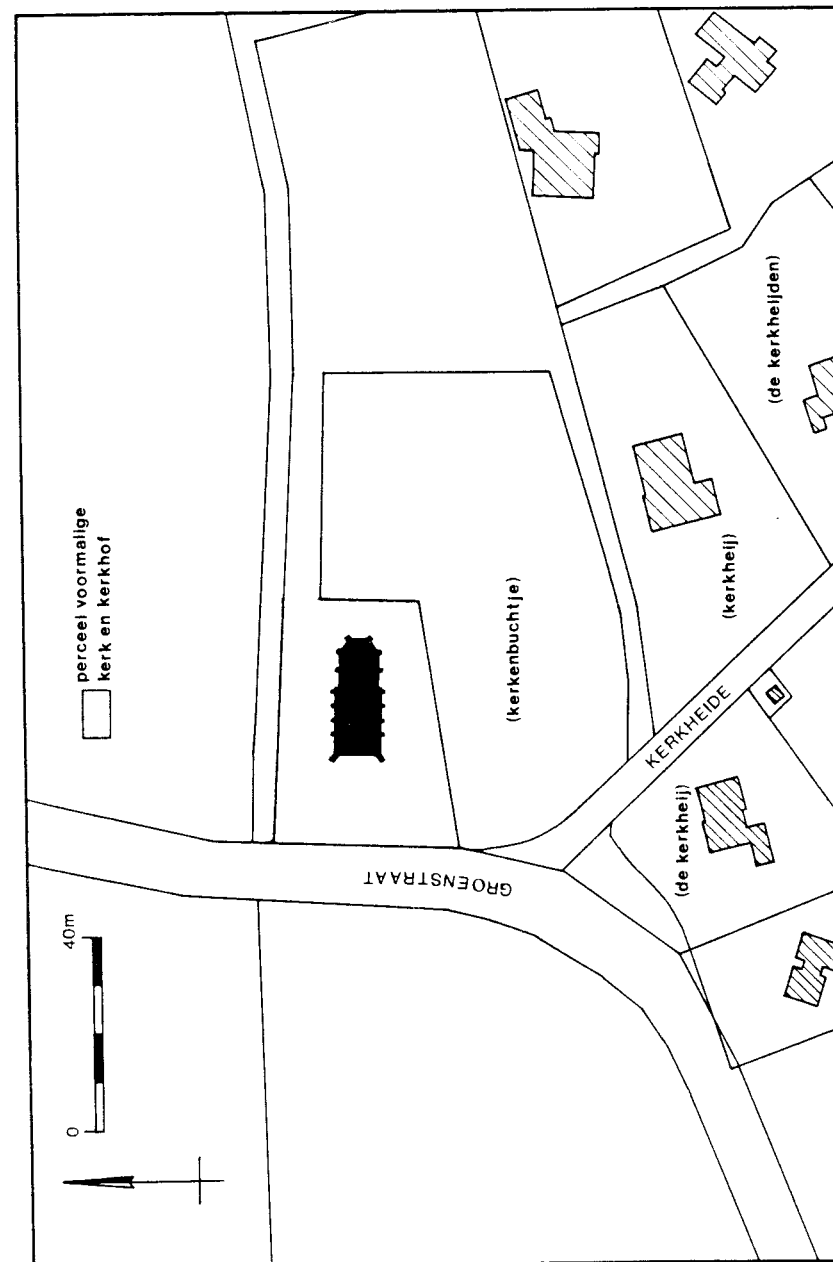

Afbeelding 8. Doorsnede van de lemen vloeren en de aanzet van een graf.

De bakstenen sluiten aan op het loopvlak van de vloer waarvan zij deel uitmaken. De grafkuil dateert uit de periode van de laagst gelegen vloer.

Opmerkelijk was voorts dat de nog intact zijnde bouwresten uitsluitend werden aangetroffen aan de noordzijde van het gebouw. Een mogelijke verklaring hiervan kan zijn, dat ten tijde van de sloop van de kerk (in 1822) hier nog een aantal graven van vrij recente datum gesitueerd waren die men opzettelijk niet heeft geruimd of naar elders heeft overgebracht, hetgeen een volledige ruiming van deze muur belette. Dat aan deze zijde begraving heeft plaatsgevonden werd bevestigd doordat tijdens het onderzoek van de fundamenteën aan die zijde van de voormalige kerk enkele grafkuilen werden aangesneden.

De graven lagen evenwijdig aan de lengterichting van de fundering.

Afbeelding 9. Ligging van het voormalige kerkperceel met het kerkgebouw ten opzichte van de kadastrale situatie van 1989. In de betreffende percelen zijn de "oude" toponiemen vermeld.

Verder konden nog vijf restanten van steunberen worden ingemeten: vier aan het schip van de kerk en één aan de zuidzijde van het koor. Hierbij valt op te merken dat de steun in het midden van de zijmuur van het schip van de kerk (zie afb. 7, K), op dezelfde wijze is aangebracht - dus koud tegen het lopend fundament - als de steun bij het punt M. Waarschijnlijk zijn ook aan de tegenoverliggende zijde van de kerk, dus tegenover de punten K en M, in een later stadium, pilaren aangebracht. Deze veronderstelling vindt steun in het feit dat de steunberen H en L op gelijke afstand staan van de linker- en rechterhoek van de zijgevel van het schip van de kerk.

Het vijfde restant was een klein gedeelte van het fundament van de zuidzijde van het koor (zie afb. 7, C). Deze vondst maakte een symmetrische reconstructie van het kerkgebouw mogelijk.

Tot slot vermelden we nog de vondst van een zilveren muntje. Een vluchtig uitgevoerde determinatie geeft een datering in het begin van de 15de eeuw. Dit muntje werd met een metaaldetector opgespoord tijdens het blootleggen van een deel van de nog intact zijnde fundering, aan de noordzijde van het koor (afb. 7, ter hoogte van A').

VI. OVERZICHT VONDSTMATERIAAL

Het vondstmateriaal, aangetroffen in de directe omgeving van de fundamenteën, kan globaal verdeeld worden in drie tijdspLzioden²⁶):

a. 1050 - 1175

— Rand van een kommetje; herkomst waarschijnlijk Zuid-Limburg, gezien de magering géén Rijnlands; draaiwerk; rossige klei met spatje ijzerengobe. Datering: XI-XII²⁷). Intenvarisnummer: W6,A1.

— Wandfragment van een kommetje, Andenne-achtig baksel; herkomst Maasvallei. Datering: omstreeks 1050; Xlc-d. Intenvarisnummer: W6,A2.

— Twee wandfragmenten, herkomst Andenne. Datering: XI-XII. Inventarisnummer: W6,A3 en W6,A4.

— Wandfragment, herkomst Andenne; oxiderend gebakken, met spat loodglazuur; geen magering. Datering XIIB. Inventarisnummer: W3,A2.

b. Eind XIV - hele XV

— Rand van een kannetje, steengoed, geglazuurd; herkomst: waarschijnlijk Raeren (België). Datering: 1450-1500. Inventarisnummer: W3,A1.

— Vijf fragmenten blauw-grijs baksel; zeker geen Elmpt: waarschijnlijk afkomstig van een melkteil. Datering: XIVB-XV.

— Rechtopstaand rood oor. Datering: XIV-XV of later.

— Voet van een kan, steengoed. Datering: XV.

— Bakstenen: rood-geelbruin, afm.: 23,5 à 24 x 10,5 á 11 x 5 á 5,5 cm. Datering: 1450-1550; het meest waarschijnlijk tussen 1475-1550.

— Zilveren muntje, bracteaat, zonder op of omschrift, herkomst Noord-Duits of Deens. Datering: waarschijnlijk begin 15de eeuw²⁸).

c. 16de - 17de eeuw

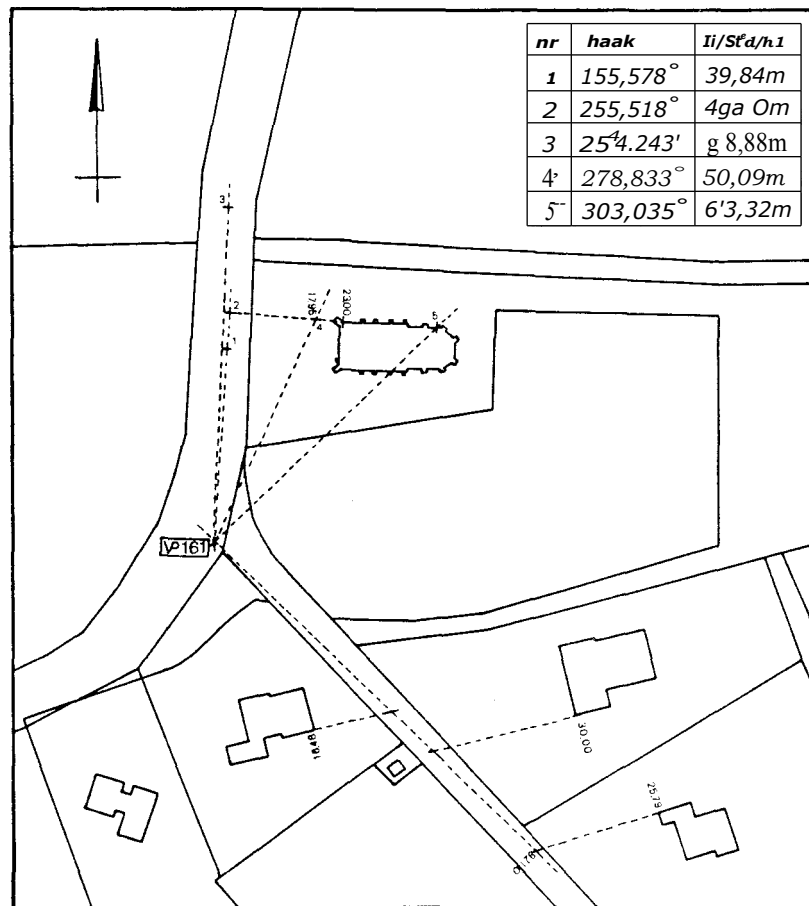
— Diverse fragmenten van rood baksel en geglazuurd steengoed met ijzerengobe. Datering: 16de-17de eeuw.

— Stukken vloertegel, waarschijnlijk afkomstig van vierkante plavuizen; oranjerood-geel en blauw-grijs; variërend in maat tussen 15,6 á 16,4 cm (in het vierkant), dikte 2,5 à 2,7 cm. Eén halve plavuis, afm.: 16,3 x 8,0 x 2,8 cm. Datering: 16de-17de eeuw.

Diversen

Stukjes glas; fragmenten van daklei; spijkers; fragmenten van pijpjaarde met verfsporen (waarschijnlijk afkomstig van een beeld).

VII. KADASTRALE SITUERING

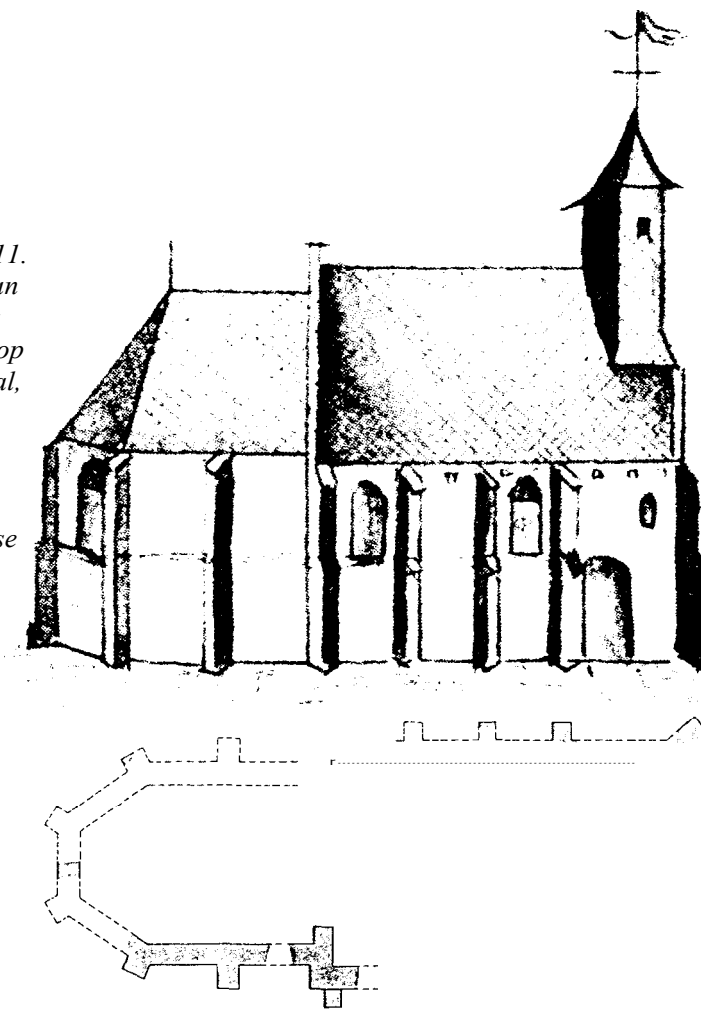

Afbeelding 10. De plattegrond van het gereconstrueerde kerkgebouw is door ons landmeetkundig vastgelegd. Hierbij is uitgegaan van het kadastrale vaste punt nr. 161 (VP 161). Dit is een punt uit het Rijksdriehoekstelsel. De plaats van dit meetpunt kan worden teruggevonden door een meetlijn op te zetten vanaf een aantal bungalows, zoals op de afbeelding is terug te vinden. Teneinde op eenvoudige wijze de plattegrond van het kerkgebouw terug te kunnen vinden, zijn de middens van twee riooldeksels opgemeten. Deze hulppunten zijn op bovenstaande situatietekening genummerd 1 en 3.

Oriëntatie: de kerk staat georiënteerd, d. w.z.: met het priesterkoor naar het oosten gericht. Kompascontrole hierop geeft een afwijking te zien van omstreeks 1° 30' zuidelijk van het geografische oosten.

VIII. DE SCHETSTEKENING VAN HENDRIK VERHEES

Afbeelding 11. De schets van Verhees met daaronder, op gelijke schaal, de gereconstrueerde plattegrond van de laat-middeleeuwse kerk van Wintelre.

De reeds eerder genoemde schetskening van Hendrik Verhees toont ons de kerk van Wintelre, gezien vanuit het noorden. Verhees vervaardigde deze schets op 8 juni 1787. Op dezelfde dag tekende hij ook de kerken van Hoogeloon, Vessem, Middelbeers, Oostelbeers en Bladel²⁹). Vergelijken we de gereconstrueerde plattegrond van de Wintelrese kerk met de onderhavige schets dan blijkt dat Verhees de grondlijn zeer nauwkeurig heeft weergegeven. Verder blijkt uit het door ons ingestelde onderzoek dat het torentje, zoals de schets aangeeft, bekleed

was met leien. Het galmgat aan de noordzijde van het torentje is ook correct ingetekend. De toren had namelijk twee galmgaten: één aan de noordzijde en één aan de westzijde. Het vaantje op het kruis van de toren is in overeenstemming met het bestek uit 1736, evenals de holle vorm van de vierzijdige torenspits. Verhees heeft dus, voor zover kon worden nagegaan, de verhoudingen en de details goed weergegeven³¹³).

IX. SAMENVATTING EN KONKLUSIES

Ligging, vorm en grootte van de laatmiddeleeuwse parochiekerk van Wintelre konden op grond van de door ons ingestelde archeologische verkenning nauwkeurig worden vastgesteld. Het gebouw lag excentrisch ten opzichte van de grenzen van het dorp Wintelre. Voor zover kon worden nagegaan, onder andere op het kadastrale minuutplan uit 1832, hebben er geen woonhuizen gestaan in de directe omgeving van deze kerk. Het gebouw lag aan een oude doorgaande weg, die van richting Knegsel-Zandoerle-Wintelre naar Oirschot liep. Deze weg stond bekend als de zogenaamde postroute³¹).

De contouren van het gebouw waren globaal aangegeven door een inzinking in het oppervlak van het terrein. Uit onze verkenning is gebleken dat tijdens de sloop, in 1822, de fundamente grotendeels zijn verwijderd. De hierdoor ontstane uitbraaksleuven zijn toen met het puin van de sloop opgevuld en met zand afgedekt. Van de noord- en westzijde van het vroegere kerkgebouw zijn nog delen van de fundamente aanwezig. Ook dL outhuizen delen van de steunberen werden op een aantal plaatsen aangetroffen. Verder kon worden vastgesteld dat zowel de kerk zelf als de directe omgeving van de kerk (namelijk aan de noordzijde van het gebouw) hebben gediend als begraafplaats. Tenminste in de laatste anderhalve eeuw voorafgaande aan de sloop van de kerk zijn er diverse restauratiewerkzaamheden uitgevoerd aan het dak, de toren, de buitenmuren en de steunberen van het gebouw. Ook de vloer in de kerk is opgehoogd.

De kerk was éénbeukig, er zijn althans geen aanwijzingen die het tegendeel aangeven. Het schip van de kerk bestond waarschijnlijk oorspronkelijk uit drie traveeën; later werd het kerkship uitgebouwd tot vier traveeën doordat er steunberen in de middens van de zijmuren werden bijgeplaatst. Tevens kwamen er toen steunberen bij de overgang van koor en schip.

Aan de hand van de afmetingen van de bakstenen kan worden geconcludeerd dat de kerk op zijn vroegst omstreeks 1475 is gebouwd. Het moet niet worden uitgesloten dat deze laatmiddeleeuwse kerk is gebouwd 'op de plaats van een ouder bedehuis. Overtuigende bewijzen hiervoor zijn nie. Jangel rorfert, maar de opgespoorde aardewerkfragmenten, daterend uit de per rode 050-1175, sluiten het bestaan van een oudere kerk of kapel niet uit.

Aanbevelingen: vooral door de centrale ligging van deze kerk ten opzichte van de bewoningskernen van Wintelre en de omliggende plaatsen³²), door de verbondenheid met het kapittel van Oirschot, en door de aanwezigheid van aardewerkfragmenten die wijzen op nog oudere menselijke activiteiten, verdient het aanbeveling dat deze archeologische verkenning wordt vervolgd door een nauwgezet onderzoek. In elk geval pleiten wij er nu al voor het terrein te bestemmen tot archeologisch monument.

XI. BRONVERMELDING

1. Rijksarchief in Noord-Brabant: Archief van de Maatschappij van Welstand, Ingekomen en minuten van uitgaande brieven, inv. nr. 1818 (jaar 1826).
2. In 1822 werd de eerste steen gelegd voor een nieuwe kerk die men op 29 september 1823 in gebruik nam. Archief parochie H. Willibrordus Wintelre.
3. Streekarchief Regio Eindhoven-Kempenland, Eindhoven: Notarieel Archief Vessem, [inv. nr.](#) 8196, akte nr. 58; (verkoop van het perceel grond waarop de schuurkerk had gestaan).
4. Algemeen Rijksarchief Brussel: Archief Rekenkamer Brabant nr. 45038, folio 64 en 65, Cijnsregister van de hertogen van Brabant 1339/1340, Rekeningen van de hertogelijke rentmeester in de stad en Meijerij van 's-Hertogenbosch.
5. Kerkvisitaties van de Landdekens in het bisdom 's-Hertogenbosch; In: **Bossche Bijdragen**, deel XXVII, (1963-1964), -p. 193-194.
6. Cijssouw, L., e.a., **Gereformeerden en hervormden in Veldhoven vanaf 1648**, Veldhoven, 1989; (In: Bijdragen tot de geschiedenis van de gemeente Veldhoven, deel 4).
7. S.A.R.E.K., Eindhoven: Oud-administratief archief Vessem c.a. (1641-1932), inv. nr. 468, Wintelre (ongenummerde bladzijden).
8. Archief parochie H. Willibrordus Wintelre; contract afkoop onderhoudsplicht d.d. 20 november 1819. De parochie Wintelre kreeg vanwege de afkoop van het onderhoud van de kerk, naast f 3.000, — en de intrest van een kapitaal, groot f 3.000, —, van een stuk op het Grootboek der Nationale werkelijke Schuld, ook de afbraak van kerk en toren.
Zie hierover ook: Noordeloos, P., Afkoop van het onderhoud der kerken door het domein; In: **Bossche Bijdragen**, deel XIX, (1948-1949), -p. 229-326.
9. Juten, G.C.A., Consilium de Beke; In: **Taxandria, tijdschrift voor de Noordbrabantse geschiedenis en volkskunde**, 29 (1922), m.n. p. 217.
10. Zie noot 5.
11. Algemeen Rijksarchief 's-Gravenhage: Archief Raad van State, Verbalen van de tien-den, 1684-1686, inv. nr. 1822-1823.
12. R.A.N.B.: Archief Kapittel van Oirschot (1328-1810), inv. nr. 142, p. 376-377.
13. Idem, inv. nr. 153.
14. Idem, inv. nr. 143, p. 122.
15. Idem, inv. nr. 143.
16. Idem, inv. nr. 143, p. 247-248.
17. Verhees, H., **Het schetsboek van Hendrik Verhees**. Bewerking en tekstverzorging door J. van Laarhoven, Den Bosch, 1975, -p. 15.

18. R.A.N.B.: Archief Kapittel van Oirschot (1328-1810), inv. nr. 143, p. 265-266.
19. Idem, inv. nr. 144.
20. Idem.
21. S.A.R.E.K., Eindhoven: Archief gemeente Vessem c.a., inv. nr. 683, stuk nr. 86.
22. S.A.R.E.K., Eindhoven: Archief gemeente Vessem c.a., Oorspronkelijk Aanwijzende Tafel, inv. nr. 1443. -Minuutplan Vessem c.a., Wintelre, derde blad.
23. Archief Dienst van het Kadaster en Openbare Registers te Eindhoven: Proces-Verbaal der Verdeling van het grondgebied van de gemeente Vessem c.a., 1827. Het is zeer uitzonderlijk en het berust op louter toeval dat het minuut veldwerk bewaard is gebleven.
24. S.A.R.E.K., Eindhoven: Notarieel Archief Vessem, inv. nr. 8189 t/m 8197.
25. Bont, A.P. de, **Dialekt van Kempenland**, Meer in het bijzonder d'Oerse taol, Assen, 1958, -p. 290.
26. Met dank aan drs. H.L. Janssen, stadsarcheoloog te 's-Hertogenbosch, voor het determineren van het aardewerk.
27. Borremans, R. en R. Warginaire, **La céramique d'Andenne. Recherches de 1956-1965**, Rotterdam, 1966, -p. fig. A48 no. 5.
28. Voorlopige uitslag van een nog niet geheel voltooide determinatie, uit te voeren door A. Pol, Koninklijk Penningkabinet, Leiden.
- Met dank aan P. Das te Valkenswaard, voor het opsporen en afstaan van dit muntje.
29. Verhees, H., a.w., -p. 14-17.
30. In tegenstelling tot hetgeen J. van Laarhoven vermeld, werd de kerk niet in 1789 gesloopt maar in 1822.
31. Vriendelijke mededeling van G.A.C. Beex te Geldrop. Zie hierover ook zijn artikel: De oude postroute over Steensel; In: **De Rosdoek 40**, juli 1986, -p. 13-21.
32. Bijnen, J.F.C.M., Archeologische reconstructie van het laatmiddeleeuws kerkgebouw te Oerle; In: **Brabants Heem** 39, 1987, -p. i41-143.